

UNDERDÅNIGA UTLÅTANDEN

ÖFVER

BANKKOMITÉNS

DEN 14 DECEMBER 1883 AFGIFNA

FÖRSLAG TILL FÖRÄNDRAD ORGANISATION

AF

BANKANSTALTERNA,

AFGIFNA AF

FULLMÄKTIGE I RIKSBANKEN

OCH

STYRELSENA FÖR ENSKILDA BANKINRÄTTNINGAR.



STOCKHOLM, 1884.
KONGL. BOKTRYCKERIET.
P. A. NORSTEDT & SÖNER.

A. Fullmäktige i Riksbanken.

Till Konungen.

Sedan Eders Kongl. Maj:t i slutet af år 1881 tillsatt en komité för afgifvande af yttrande och förslag till förändrad organisation af bankanstalterna i riket samt denna komité fullgjort sitt uppdrag medelst afgifvande af särskilda under Lit. A. och Lit. B. betecknade lagförslag, af hvilka de senare omfatta sådana bestämmelser som komitén funnit erforderliga, när, med af komitén förordad indragning af all enskild sedelutgifning, rätten att inom vårt land utgifva banksedlar skulle varda riksbanken ensam förbehållen, samt de förra eller de med Lit. A. betecknade förslagen inbegripa de särskilda stadganden, komitén ansett böra fastställas att gälla intill dess en sådan reform blifvit fullständigt genomförd,

så har Eders Kongl. Maj:t genom remiss af den 31 December nästlidna år, jemte öfverlemnande af omförmälda förslag, velat lemna Fullmäktige i Riksbanken tillfälle att inom utgången af innevarande månad öfver förslagen till Eders Kongl. Maj:t inkomma med yttrande.

Den jemförelsevis korta tid, som varit för ändamålet anvisad och som derjemte sammanfallit med riksdagens början, har icke medgifvit en genomgående granskning af detaljerna i bankkomiténs ifrågavarande betänkande och

förslag. Fullmäktige nödgas därför inskränka sig till uttalande af sin åsigt i några af de viktigaste principfrågorna i främsta rummet beträffande förslaget Lit. A.

Den viktigaste bland de af komitén behandlade frågorna är enligt Fullmäktiges uppfattning den, huruvida rätten att utgifva banksedlar skall fortfarande som hittills vara medgifven icke blott Riksbanken utan äfven enskilda bankbolag, eller uteslutande tillkomma Riksbanken. De skäl, som med hänsyn till landets ekonomiska utveckling, så vidt denna beror af ett väl ordnad penningeväsen, blifvit af komitén anförda för den senare åsigten, synas Fullmäktige vara så bevisande och uttömmande, att Fullmäktige icke hafva något att härvid tillägga, och ansluta sig Fullmäktige därför äfven till denna åsigt, likasom till den att öfvergången icke kan eller bör ske brådstörtadt utan efter ett längre tidsskede, hvarunder Riksbanken sättes i stånd att, såsom komitén säger, »växa in uti den ställning, som en ensam sedelutgifvande bank måste intaga».

För de enskilda sedelutgifvande bankernas verksamhet under öfvergångs- och beredningstiden till en bankorganisation med blott en enda sedelutgifvande bank har komitén afgifvit förslag till stadganden, genom hvilka skulle undanrödjas de, enligt komiténs mening, väsentligaste brister, hvilka vidlåda den nu gällande lagstiftningen i detta ämne. Enligt dessa nya bestämmelser skulle nemligen dels den åt de enskilda bankerna nu lemnade på en gång ganska vidsträckta och tånjbara sedelutgifningsrätt fastställas till en bestämd siffra för dem alla gemensamt, att gälla under hela öfvergångstiden, dels äfven sedlarnes inlösning bättre betryggas genom nedsättande i allmänt förvar af särskilda tillgångar såsom sedelpant, dels ock slutligen den nu stadgade obegränsade, men i afseende å sin tillämpning obestämda solidariska ansvarigheten mellan bankdelegarne inskränkas till visst belopp i förhållande till

inbetald grundfond, och sättet för tillämpningen så ordnas, att denna kunde ske utan större förluster för delegarne eller förlägenhet för allmänna rörelsen, än förhållandena med nödvändighet kräfde. I afseende å det första af dessa förslag synas Fullmäktige väl olika meningar kunna förefinnas angående storleken af den siffra, hvartill den enskilda sedelutgifningen borde begränsas, likasom äfven huruvida samma siffra borde antagas att gälla under hela öfvergångstiden eller icke fasthellre successivt minskas; men Fullmäktige anse det äfven fullt klart, att, om man önskar uppställa såsom lagstiftningens mål en enda sedelutgifvande centralbank och verkligen vill att den åt de enskilda bankerna ytterligare förlänade oktrojtid skall utgöra en beredelse till detta mål, så måste man äfven antaga i hufvudsak detta komiténs förslag eller den enskilda sedelutgifningens bestämmande till ett visst belopp, hvilket synes, enligt komiténs hemställan, kunna fastställas till 50 millioner kronor, och lemna åt Riksbanken att tillmötesgå allmänna rörelsens växande behof af sedelmynt och sålunda förvärfva krafter till den större verksamhet, som är honom ämnad. Hvad helst än vid en noggrannare granskning möjligen må kunna anmärkas mot de båda senare förslagens särskilda detaljbestämmelser, finna Fullmäktige dem dock vara af den beskaffenhet, att deras antagande måste lända till såväl omsättningens, på förtroendet till sedelmyntets inlösbarhet beroende, ostörda fortgång som till bankdelegarnes större trygghet mot följderna af missbruk eller oförstånd i förvaltningen, utan att befaras vålla någon minskning i den allmänna kredit, som hvarje bankaffär naturligen behöfver åtnjuta.

Mot införande i sjelfva banklagen af bestämmelserna angående Riksbankens metalliska kassa och sedelutgifningsrätt synes lika litet från Riksbankens sida som från synpunkten af rörelsens behof af trygghet vara något att

erinra, ehuru en sådan åtgärd ingalunda påkallas af det sätt, hvarpå Riksdagen hittills och åtminstone sedan realisationen utöfvat sin makt i fråga om Riksbanken. Dessa bestämmelser äro nemligen af den betydelse, att de lika väl som bestämmelserna angående grundfonden och reservfonden m. m. böra så mycket som möjligt ställas i skydd mot förändringar, som ej blifvit underkastade den mest fullständiga och mångsidiga pröfning. Den föreslagna förändringen i grundlagens bestämmelser angående val af bankofullmäktige anse Fullmäktige på af komitén anförda skäl antaglig. Hvad åter angår förslaget om intagande likaledes i grundlagen om rätt för Konungen att utse Fullmäktiges ordförande, synes Fullmäktige detta förslag ej lämpligen böra slutligen pröfvas förrän i sammanhang med förslaget till den vidtgående förändring i Riksbankens organisation, som komiténs under Lit. B afgifna förslag åsyftar.

Ehuru sålunda betydelsen af de föreslagna nya bestämmelserna såväl i grundlagen till den omfattning här ofvan angifvits, som i banklagen icke synas Fullmäktige kunna underkännas, blifver likväl, enligt Fullmäktiges åsigt, denna betydelse först då af verkligt afgörande vigt, om och när Riksbanken såsom allena sedelutgifvande bank inom riket erhåller öfver allmänna rörelsen en makt, hvars försigtiga och omtänksamma utöfvande måste med all omsorg försäkras. Den af komitén under Lit. A föreslagna reformen af vårt bankväsen synes Fullmäktige deremot vara på en gång så ur flere synpunkter önskvärd och så föga genomgripande eller för vårt ekonomiska lif betänklig, att densamma bör kunna genomföras utan att göras beroende af antagandet af de i grundlagen och banklagen föreslagna förändringarna, hvilka uteslutande beröra Riksbanken.

De vid ärendets behandling hos Fullmäktige anförda skiljaktiga meningar återfinnas i bilagda utdrag af Fullmäktiges protokoll.

Underdånigst

C. LEWENHAUPT.

PEHR EHRENHEIM.

A. H. FOCK.

J. W. ARNBERG.

LISS OL. LARSSON.

F. RICHTER.

AUG. ÖSTERLIND.

Stockholm den 29 Februari 1884.

Utdrag af Protokollet, hållet
hos Herrar Fullmäktige i
Riksbanken den 29 Februari
1884.

S. D. Sedan genom remiss af den 31 sistlidne December Kongl. Maj:t lemnat Herrar Fullmäktige tillfälle att inkomma med underdånigt yttrande i anledning af bankkomiténs den 14 i samma månad afgifna förslag till förändrad organisation af bankanstalterna i riket, anmäldes nu ånyo detta ärende; Och beslöto Herrar Fullmäktige, efter öfverläggning i ämnet, till Kongl. Maj:t afgifva det utlåtande som registraturet utvisar.

I förevarande fråga afgåfvos till protokollet följande särskilda yttranden, nämligen af:

Herr Ordföranden:

»Förslaget att i lagen för Rikets Ständers Bank införa bestämmelser angående metalliska kassan och grunderna

för Riksbankens sedelutgifning kan jag icke biträda. Denna åtgärd påkallas på intet vis af det sätt, hvarpå Riksdagen hittills handhaft denna maktpåliggande och grannliga rättighet. Det vore, efter min åsigt, att uttala ett misstroende emot Riksdagen, hvartill all giltig anledning saknas.»

Herr vice Ordföranden:

»Då de lagförslag, som komiterade betecknat med Lit. B, icke äro afsedda att tillämpas under den närmare framtiden eller ens vid någon nu bestämd tid, men lagbestämmelser i allmänhet och synnerligen inom ett så praktiskt område, som banklagstiftningen, icke kunna bedömas utan afseende på de förhållanden, under hvilka de skola träda i verket, anser jag mig icke för närvarande om dessa förslag kunna uttala någon mening.

Att i anledning af detta komiténs förslag principiellt uttala sig för den enskilda sedelutgifningsrättens upphörande, då man anser en sådan åtgärd för närvarande ej kunna vidtagas och ej heller vill ingå i pröfning af de omfattande förändringar i lagstiftningen för Riksbanken, som komitén uppställt såsom vilkor därför, anser jag beaktligt.

De under Lit. A betecknade förslag hafva derföre för mig betydelsen af bestämmelser att, likasom lagar i allmänhet, tillämpas till dess vunnen erfarenhet eller förändrad uppfattning framkallar förändringar. Det skulle vara af mycket värde för penningväsendet i landet, om bestämmelser komme till stånd, som allmänna erkändes så ändamålsenliga och betryggande, att lagstiftningen för de sedelutgifvande bankerna icke oupphörligt vore en fråga för dagen, som stundom löses i riktningen af en så godt som obegränsad sedelutgifningsrätt, stundom gifver anledning till framställningar, som, om de vunne

afseende, direkte eller indirekte skulle omintetgöra dessa banker.

Vid Lit. A förslag till lag angående bankbolag, som i öfrigt i hufvudsakliga delar synes mig tillfredsställande, tillåter jag mig erinra att, äfven med erkännande af önskvärdheten att den enskilda sedelutgifningsrätten inskränkes under hvad nu är medgifvet, den föreslagna siffran 50 millioner synes mig nog låg, om de enskilda sedelutgifvande bankerna skola kunna göra allmänna rörelsen den nytta, som med deras bibehållande afses, likasom en viss siffra såsom begränsning i allmänhet alltför orörlig. Någon elasticitet synes mig böra medgivas äfven för den enskilda sedelutgifningen och en begränsning således väljas, som medför en sådan elasticitet. Härtill kommer, att den nu föreslagna siffran synes vara bestämd med hänsyn uteslutande till beloppet af de nuvarande bankernas utelöpande sedlar, och afsedd att vid nya oktrojer emellan dessa banker fördelas, hvaraf skulle blifva en följd att nya sedelutgifvande banker icke utan ändring af lagen sedermera skulle kunna uppkomma. Sedelutgifningen blefve då ett monopol för nuvarande banker, och ingenting torde vara för vårt folks uppfattning förhatligare än monopol. Med afseende härpå synes det mig lämpligare, att sedelutgifningsrätten bestämmes med afseende på beloppet af bankens grunfond än till en viss siffra för alla banker.

Att en begränsad subsidiär ansvarighet bestämmes för lottegarare i sedelutgifvande banker, torde med afseende såväl på sedelutgifningsrätten som på nuvarande bestämmelser om ansvarigheten vara lämpligt, men det synes mig, som om sådana undantagsförhållanden icke förekomme i afseende på icke sedelutgifvande banker, att en dylik ansvarighet, hvars värde ej bör skattas för högt och som är förenad med ej obetydliga olägenheter, bör för dem stadgas.

Sammanförandet i en lag af stadganden för sedelutgifvande och icke sedelutgifvande banker medför visserligen fördelen att gemensamma föreskrifter blott förekomma på ett ställe, men försvarar i någon mån öfversigten af de olika bestämmelserna.

Förslaget att i lagen för Rikets Ständers Bank införa bestämmelserna om bankens sedelutgifningsrätt synes mig hvila på riktiga grunder, och har jag emot de i Lit. A n:o 7 föreslagna förändringarne i Regeringsformen och Riksdagsordningen ej något att erinra, dock anser jag de förändringar i banklagstiftningen, som med anledning af förslagen under Lit. A böra ifrågakomma, icke vara af den betydelse för Riksbanken, att de föreslagna förändringarne i Lagen för Rikets Ständers Bank eller i Regeringsformen och Riksdagsordningen deraf särskildt påkallas.»

Deputeraden Herr Doktor Arnberg:

»Såsom ledamot af bankkomitén, hvars betänkande jag utan reservation undertecknat, anser jag mig endast böra till detsamma hänvisa, men anhåller få instämma i Fullmäktiges yttrande i afseende å de under förslaget Lit. A intagna nya bestämmelsernas i grundlagen och banklagen förhållande till genomförandet af detta nya förslag i öfrigt.»

Herr Liss Olof Larsson:

»Om afsigten varit den, att Fullmäktige skulle afgifva ett fullständigt yttrande öfver bankkomiténs förslag till förändrad organisation af bankanstalterna, så nödgas jag för min del förklara att detta icke är mig möjligt.

Komiténs utlåtande erhöles ungefär samtidigt med riksdagens början, och de arbeten som Riksdagen fordrar äro så omfattande, att det icke varit mig möjligt att taga

sådan kännedom om berörda utlåtande i sin helhet, att jag deröfver skulle våga fälla ett bestämdt omdöme.

Mitt yttrande måste sålunda inskränka sig till de de förslag som under Lit. A n:is 6 och 7 blifvit af komitén framställda och som skulle gälla under ett »öfvergångsskede», huru långt, säger eget nog icke komitén, ehuru det måste vara af mycken, ja afgörande vigt att veta i och för frågans bedömande.

Mot den föreslagna lagen för bankbolag skall jag endast antydningvis göra några sådana anmärkningar som vid en flyktig granskning af förslaget framställt sig.

De under Lit. A n:is 6 och 7 onämnda förslag afse en inskränkning af Riksdagens makt och en utvidgning af konungamakten. För min del kan jag icke finna att Riksdagens sätt att vårda banken är eller varit sådant, att dess rätt bör inskränkas eller att en sådan åtgärd är af behovet påkallad. Då icke heller komiterades förslag i afseende å bankbolag, i fall detta varder lag, synes mig påkalla den förändring uti eller tillägg till Lagen för Rikets Ständers Bank den 1 Mars 1830, som komitén föreslagit, lika litet som de föreslagna ändringarne i våra grundlagar, så kan jag icke annat än för min del afstyrka bifall till komiterades förslag.

Komiténs bevisning för nödvändigheten af att fråntaga de enskilda bankerna all sedelutgifningsrätt finner jag fullt öfvertygande, men de vilkor som komitén härför uppställt äro af beskaffenhet, att de synas mig omöjliggöra detta önskningsmåls ernående, helst flere af dessa vilkor icke enligt mitt förmenande betingas uteslutande af omsorgen om det allmännas väl, utan fastmera för att tillfredsställa enskilda bankdelegares intressen. Så skulle t. ex., enligt den nya banklagen, de sedelutgifvande bankerna, hvars sedelutgifningsrätt begränsas till 50,000,000, kronor på obestämd tid fortfarande få utgifva sedlar å 10 kronors

valör, och komitén tillstyrker detta, emedan en indragning af den lägsta sedelvalören skulle beröfva bankerna i det närmaste all vinst af deras sedelutgifningsrätt och sålunda, åtminstone i fråga om bankrörelsens utsträckning till landets skilda delar, åstadkomma samma verkan som sedelutgifningsrättens fullkomliga indragning. Detta är helt och hållet samma skäl som på sin tid anfördes emot 5-kronesedlarnes indragning. Då emellertid erfarenheten till fullo visat, att dessa skäl voro alldeles ogrundade, är det icke utan någon förvåning som jag finner dem på fullt allvar ånyo framställas och åberopas. För min del kan jag icke finna annat än att de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar å 10 kronor både kan och bör försvinna utan afseende, huruvida komiterades öfriga förslag varda antagna eller icke.

Såsom en brist i lagförslaget synes mig äfven vara att inga bestämmelser förefinnas i afseende å storleken af de belopp i förhållande till sina fonder, för hvilka bank ikläder sig å vista-förbindelse, eller å de belopp som å deposition emottagas.

Den solidariska ansvarigheten i den föreslagna lagen synes mig mycket egendomlig, och är i sanning en solidarité med modifikation. Detta kan jag dock förstå, men så är ej förhållandet med stadgandet att, om grundfonden är mindre än en million, skola de så kallade solidariska delegarne hafva dubbel ansvarighet mot dem, som äro delegare i en bank med en millions grundfond. Mig synes att härigenom beredes de större bankbolagen ett monopol på de mindres bekostnad, som ur ingen synpunkt kan försvaras, i synnerhet om, på sätt jag förut antydt, lagen innehölle några bestämmelser i afseende å storleken af de förbindelser bank ikläder sig.

Stadgandet i 41 § att bankbolags hufvudkontor ovilkorligen skall vara beläget i stad synes mig alldeles obe-

fogadt. Jag kan omöjligen inse något rimligt i skäl hvarföre landsbygden skall vara totalt beröfvad en sådan förmån, ty nekas kan väl icke att ej å landsbygden finnas många platser, hvilka såväl i afseende å folkmängd som rörelse öfverträffa flere af städerna.»

Som ofvan.

Enligt protokollet

C. F. KOLMODIN.

B. Styrelserna för de enskilda sedelutgivande bankerna.

1:o. *Skånes Enskilda Bank.*

Till Konungen.

Enär åt Skånes Enskilda Banks Styrelse tillfälle blifvit beredt att afgifva yttrande öfver senaste bankkomités förslag till förändrad organisation af bankanstalterna i riket, har Styrelsen ansett det vara en skyldighet att begagna det erbjudna tillfället att uttala sin mening i en lika mycket för bankerna sjelfva som för den allmänhet de betjena vigtig angelägenhet. Vid afgifvande af sitt yttrande har dock Styrelsen ansett sig endast böra beröra vissa af de viktigaste frågorna.

Den som i detta afseende torde böra anses intaga främsta rummet är utan tvifvel den, huruvida sedelutgifningsrätt bör medgifvas åt flera i särskilda orter förlagda banker, såsom förhållandet nu är i Sverige, eller den bör öfverlemnas åt en enda statsbank, såsom förhållandet varit äfven hos oss i förra tider. Sedelutgifningsprivilegiet är nemligen af framstående vigt, icke blott derföre att det bereder en särskild vinst åt dess innehafvare, utan jemväl emedan det inverkar på hela bankrörelsens art och bankernas förmåga att betjena allmänheten. Sedelutgifningsrätten för de enskilda bankerna utgör således den hufvudsakliga olikheten emellan tvenne olika banksystem, hvilka torde kunna sägas hvardera hafva sina fördelar och olägen-

heter. Gälde frågan att i ett samhälle, som icke redan egde ett utveckladt banksystem, välja mellan de båda systemen, skulle Styrelsen utan tvifvel föredraga enbanks-systemet. Hos oss, som redan ega en utvecklad bankrörelse med flera i olika orter förlagda sedelutgifvande banker, torde det likväl vara mindre välbetänkt att sönderrifva det system, som vi under en följd af år hafva successivt sökt utbilda, för att utbyta det mot ett annat som en gång funnits hos oss, men som då slutade med statsmakternas eget utdömande af detsamma. Styrelsen kan derföre icke finna skäl att tillstyrka återgången till ett sådant system, utan anser att i den allmänna rörelsens intresse de enskilda bankerna fortfarande böra tillerkännas sedelutgifningsrätt, förutan hvilken de icke kunna till den utsträckning och på de billiga betingelser som hittills förmedla och förlägga affärsverksamheten och industrien i landets olika delar.

Under den öfvergångstid till det nya systemet som bankkomitén ansett nödig, har den föreslagit att sedelutgifningsrättens storlek för de enskilda bankerna måtte bestämmas icke efter vissa anskaffade säkerheters större eller mindre belopp, utan fixeras till en bestämd summa, deraf hvarje bank skulle erhålla det belopp, som af Kongl. Maj:t bestämdes. För styrelsen synes det mindre måttfullt om sedelutgifningsrätten bestämmas på det ena eller andra sättet; viktigare synes vara att den sedelutgifningsrätt som bestämmas för hvarje särskild bank motsvarar rörelsens behof. Komiterade hafva till stöd för sitt förslag yttrat: »Detta systems kärna ligger deri, att man noga beräknar den quantitet sedlar, som den inhemska omsättningen alltid minst håller utelöpande, samt medgifver sedelbanken att utgifva denna quantitet mot betäckning af räntebärande, säkra, om också ej genast realisabla valutor, men tillför binder banken att för hvarje sedel, den

utöfver sagda minimum utgifver, innehafva valuta i guld. Med stöd af den häri uttryckta grundsats bestämdes af komiterade de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt till en rund summa af 50 millioner kronor, motsvarande i det närmaste medelbeloppet af under föregående femårsperiod utelöpande sedlar. Liksom lifvet i människokroppen kan subsistera på en vida magrare kost än den som oftast förbrukas, så kan förvisso ock näringarnes och det dagliga lifvets behof af omsättningsmedel inskränkas och vidgas, men det ligger nära till hands att antaga, att den sparsammare eller rikligare tillvaron af näringsmedel, likaväl här som inom organismen, väsentligen inverkar på förmågan både att bestå under ofördelaktiga konjunkturer och att utveckla tillbörlig kraft då gynsamma förhållanden inträda. Det kan näppeligen vara klokt att i ett land, som framför många andra är i behof af att samla och vidmakthålla alla inneboende krafter för att upprätthålla och om möjligt föröka sitt ekonomiska oberoende, man sjelfmant lemnar ifrån sig ett af de viktigaste medlen därför. När i bankkomiténs betänkande man med många siffror vill ådagalägga att bankerna icke kunnat begagna sig af den sedelemissionsrätt, som de egde; när det anföres att bankerna den 31 Mars 1881 voro berättigade att utgifva ett belopp af 121 millioner kronor (utöfver det belopp som betäcktes af deras innehafvande guldvaluta) och att detta obetäckta belopp med nära 30 millioner kronor öfversteg icke det lägsta, utan det högsta belopp, som under samma femårsperiod funnits utelöpande; måne icke ett sådant förhållande bevisar att det utelöpande sedelbeloppets storlek bestämmes af rörelsens behof och icke af bankernas egna snikenhet efter vinst eller deras förmåga att tillegna sig en sådan. Med anledning af en liknande strid, som pågått i England, uttalade redan John Stuart Mill att det visat sig der vara för de sedel-

utgifvande bankerna omöjligt att utöfver behovet öka den utelöpande sedelstocken.

Det är icke blott de allmänna konjunkturerna i det industriella lifvet, än karakteriseradt genom aftyning eller stillestånd, än genom stegrad och liflig utveckling, som betinga rörelsens olika behof af omsättningsmedel; detta vexlar jemväl under årets lopp och efter olika orters olika förhållanden. Under hösten, då Skånes förnämsta exportartikel realiseras, utgår till spanmålshandeln högst betydliga förskotter, hvilkas storlek i någon mån torde kunna uppskattas efter sedelemissionens ökning under denna tid af året. Sålunda har tillökningen af Skånes Enskilda Banks utelöpande sedlar från slutet af Augusti till slutet af September under de fyra senaste åren i medeltal uppgått till 2,700,000 kronor, och äfven om ett lika stort belopp vid samma tid ligger oanvänt uti andra orters banker, så kan detta näppeligen anses såsom en tillgång för Skåne. Det torde af detta exempel tillräckligen framgå att det belopp af omsättningsmedel, som rörelsen på olika tider och inom olika orter kräfver, näppeligen med fog kan bestämmas genom att taga ett medium af alla bankers under en viss qvinvenii-period samtidigt utelöpande sedlar.

Vidare anser sig Styrelsen böra uttala att enligt dess åsigt det i uppgiften om utelöpande sedlar synliga beloppet af bankernas försträckningar åt rörelsen ingalunda angifver hela vidden af den hjälp, som af dem lemnas. I sin helhet kan denna visserligen icke till siffran uppgifvas, men det må tillåtas att påpeka några förhållanden, som angifva dess art. Skånes bank har sin rörelse fördelad på 17 bankkontor. En hvar i deras omnejd boende kan der insätta sin egen kassas öfverskotter för dagen, för veckan, för månaden, förvissad som han kan vara att, *om och när helst* en opåräknad utgift ifrågakommer, kunna betäcka denna genom en invisning på den del af sin kassa,

som förvaras af banken. Med dessa inneliggande kassa-behållningar kan banken förskottera andras behof för dagen, för veckan, för månaden, och bankens förmåga att tillhandahålla allmänheten kassareserver och kassaförskotter ökas naturligen på detta sätt. Om det med något fog kan sägas att det belopp af omkring 9 millioner kronor i kreditiv och 5 millioner kronor giromedel, hvartill under de sista åren dessa räkningar i Skånes Enskilda Bank uppgått, hufvudsakligen kunna betraktas som allmänhetens kassamedel; om kassakreditiven under kreditivåret böra i regel omsättas minst tre gånger kreditivsummans belopp, men det finnes många som omsätta sina kreditiv 20 à 30 gånger om året, så torde man af dessa förhållanden inse hvilka stora belopp som på detta sätt tillhandahållas rörelsen. Funnes nu icke de talrika bankkontoren, så skulle på alla dessa ställen en hvar vara tvungen att sjelf hålla sin kassa vid ett belopp, som motsvarade hans beräknade utgifter. Hela den kassa han sjelf var nödsakad att hålla skulle ligga hos honom räntelös, då deremot, när hans kassareserv ligger i banken, han endast betalar ränta på det uttagna beloppet.

I sammanhang härmed kan Styrelsen icke underlåta fästa uppmärksamheten på en annan gren af bankrörelsen, som under de senare åren alltmera utvecklats sig, nämligen postremissvexelrörelsen. Denna rörelse som pålägger banken ökade utgifter bedrifves hufvudsakligen för att till allmänhetens beqvämlighet underlätta liquiderna de olika orterna emellan. För att vid samtliga kontor kunna när som helst inlösa hvarje företedd postremissvexel, den må vara utställd af hvilken bank som helst och ofta lydande på ganska stora belopp, fordras naturligtvis en stor kassa, och det torde vara tydligt att bankerna förmå bereda landet denna och öfriga påpekade fördelar endast derigenom att de uti sin obegagnade sedelutgifningsrätt hafva en billig

kassareserv, som i hvilket ögonblick som helst kan tillgripas.

Styrelsen har vågat föreställa sig att den härmed tillräckligen antydt att rörelsens behof af omsättningsmedel icke kan bestämmas genom ett medeltal af de under viss tid utelöpande sedlarnes belopp; att detta rörelsens behof måste förekomma, såsom det framträder synligt, mycket mindre än det i verkligheten är, just genom bankernas förmåga att medla mellan tillgång och efterfrågan, och att denna bankernas förmåga är väsentligen beroende af den obegagnade sedelutgifningsrätten. Det går enligt Styrelsens förmenande ingalunda an att förbise denna faktor, när landets behof af rörelsemedel skall beräknas.

På grund af hvad Styrelsen tillåtit sig anföra kan den icke anse det af bankkomitén föreslagna beloppet af 50 millioner kronor såsom högsta gräns för de enskilda bankernas sedelemissionsrätt vara för landets behof tillräckligt, utan vågar föreslå att det höjes till 60 millioner kronor, att fördelas på sätt bankkomitén föreslagit.

Då det för de enskilda bankerna är af synnerlig vigt att allmänheten kan med obetingadt förtroende emottaga de sedlar, som af dem i rörelsen utsläppas, kan Styrelsen icke annat än biträda komiténs förslag om nedsättande af pant för sedlarne äfvensom om pantens beskaffenhet. Hafva de enskilda bankernas sedlar på detta sätt blifvit fonderade, torde något hinder ej heller möta för att den hittills oinskränkta solidariska ansvarigheten för delegare i bankbolag med sedelutgifningsrätt blir begränsad på sätt komiterade uti sjunde paragrafen uti Lag angående bankbolag föreslagit.

Styrelsen har i det föregående sökt antyda i huru hög grad bankernas förmåga att tillfredsställa rörelsens behof är beroende af sedelutgifningsrätten och bestämmelserna derom. Liksom det är af vigt för hvarje bank att få det minimum

deraf, som erfordras för rörelsen, så är det oundgängligt att den får veta huru länge detta minimum kan påräknas. Då nu enligt bankkomiténs förslag sedelutgifningsrättens fördelning skall ske genom Kongl. Maj:t, men det lemnas obestämdt huru ofta denna fördelning kommer att ega rum och för huru lång tid den erhållna summan kan påräknas, så vågar Styrelsen uttala såsom önskligt att fördelningen måtte ske samtidigt med de nya oktrojernas beviljande och icke inskränkas under oktrojtiden, för så vidt icke särskilda missbruk dertill gifva skälig anledning.

Då hvad Styrelsen tillåtit sig andraga för sedelutgifningsrättens bestämmande samtidigt med nya oktrojers beviljande jemväl torde anses gälla med afseende på den bankerna tillerkända rätt att utgifva sedlar å 10 kronors valör, så har Styrelsen ansett det vara en skyldighet att äfven härpå fästa Kongl. Maj:ts nådiga uppmärksamhet. En sedelutgifningsrätt för myntrepresentativ, som för allmänheten endast vore brukbara vid de stora liqviderna, torde i verkligheten reducera sig till en fara för bankerna sjelfva, eller till en illusorisk rättighet, hvars betydelse måste försvinna, så snart man ville använda den.

Styrelsen har ansett sig så mycket snarare skyldig fästa uppmärksamhet på dessa förhållanden, som det icke torde kunna förnekas att de enskilda bankernas fortfarande verksamhet bidrager till utvecklingen af vårt lands näringslif och att möjligheten af deras tillvaro är beroende af lagstifningen i nyssnämnda hänseenden. Om nemligen både sedelutgifningsrättens föränderlighet och 10-kronesedlarnes möjliga indragning skola hänga som Damoclessvärd öfver de nyoktrojerade bankerna, så torde det väl vara möjligt att många äldre aktieegare draga sig tillbaka vid den gamla oktrojtids slut och att bankerna derigenom komma att reduceras så väl till antal som förmåga att betjena den stora allmänheten.

Undertecknad Stjernblad får i underdånighet åberopa den särskilda mening, som jag uttalat till Bankstyrelsens protokoll af denna dag och hvaraf en afskrift här bifogas.

Underdånigst
Styrelsen för Skånes Enskilda Bank

J. STJERNBLAD.

C. E. BOMAN.	GUST. LINDENCRONA.	C. M. HALLBÄCK.
T. E. EKENSTAM.	J. U. QUENSEL.	ELIS MALMSTEN.

Ehr. Ringius.

Malmö den 21 Februari 1884.

Utdrag af Protokollet, hållet vid
sammanträde med Styrelsen
för Skånes Enskilda Bank i
Malmö den 21 Februari 1884.

§ 10. Herrar Agardh, Boman och Quensel anmälte att de, i följd af uppdraget i 11 § af förra Protokollet, under gårdagen sammanträdt och nu ville hemställa att Styrelsen uti det underdåniga utlåtande angående bankkomiténs förslag till förändrad organisation af bankanstalterna i riket skulle yttra sig. — — — — —

Herr ordföranden Friherre Stjernblad tillkännagaf att han,

för att kunna lända till allmänt gagn, oundgängligen måste uppfylla. Dess utsträckning kräver en kring landet fördelad mängd af bankanstalter; de skilda orternas olikhet påkallar att bankverksamheten å hvarje särskildt ställe handhafves sjelfständigt af personer, som funnits bäst bekanta med ortens naturliga tillgångar och personliga förhållanden samt näringarnas deraf härflytande förmåner och behof. Såsom en allmän, för vår banklagstiftning grundläggande regel måste nödvändigt gälla, *att landets allmänna rörelse bättre tillgodoses och betjenas af flera sjelfständiga lokalbanker än af en enda centralbank*, äfven om denna har afdelningskontor i orterna.

Ett bankväsende, lämpadt efter dessa fordringar, har ock inom vårt land utbildat sig, särskildt genom de enskilda bankerna. Med sina hufvudkontor å landets mera betydande platser och med afdelningskontor å kringliggande affärsorter erbjuda dessa åt landets behof af rörelsemedel beqvämt tillgängliga förråder. Förvaltade af män med noggrann bekantskap om de skilda orternas näringsvilkor och personliga förhållanden, äro de egnade att tillhandagå, stödja och befordra en sund ekonomisk utveckling. Mot denna, i fortlöpande jemn utbildning frambragta ordning träder nu i komiterades förslag ett i väsentlig mån afvikande system. Vål skulle den föreslagna centralbanken ej blifva landets enda bankinrättning. Andra bankbolag skulle äfven framgent få finnas. Men rättigheten att utgifva egna banksedlar skulle dem förvägras. Upphörandet af denna de enskilda bankernas rätt — en rättighet som enligt komiténs eget yttrande varit ett hufvudsakligt vilkor för dessa bankers uppkomst och som alltjemt är nära sammanknuten med hela deras verksamhet — utgör förslaget kärna och kräver hufvudsaklig uppmärksamhet. För vår del nödgas vi beteckna för-

slaget om upphörandet af nämnda rättighet såsom mindre välbetänkt. Tvenne skilda synpunkter äro härvid för oss bestämmande. *Dels* skulle enligt vår åsigt indragandet af de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt strida mot en i vår Regeringsform förvarad grundsats, *dels* skulle en dylik åtgärd komma att utöfva ett ödesdigert inflytande å vårt lands näringslif och ekonomiska ställning öfver hufvud. Vi skola söka gifva skäl för dessa tvenne påståenden.

Regeringsformens 60 § förbjuder fastställandet af monopoler till vinning ej blott för enskilda personer eller korporationer utan äfven för Kongl. Maj:t och kronan. Vården om ett lands *mynt*, dess metalliska omsättningsmedel, tillhör staten såsom ett regale. Så är icke förhållandet med sedelutgifningen. Om löpande förbindelser, utgifna af enskilda personer eller korporationer, vinna det förtroende, att de inom större eller mindre områden mottagas såsom lika goda med det belopp af guldmynt, hvarå de lyda, så är detta en förmån, vunnen allenast genom redbarhet, duglighet och soliditet hos den, som utgifvit dem, och följaktligen en förmån af den art, att den ej utan rättskränkning kan af lagstiftaren undertryckas. Att förbehålla sedelutgifningsrätten åt en enda institution blir ovilkorligen liktydigt med ett monopol. Allenast en ur statens politihöghet härflytande kontrollerande verksamhet kan från det allmännas sida här vara befogad.

Vi yttrade vidare, såsom vår andra anmärkning mot upphäfvandet af de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt, att en dylik åtgärd skulle utöfva ett ödesdigert inflytande på vårt lands näringslif. Må man, för ett riktigt omdöme härom, först och främst öfvertänka, huru de enskilda bankerna till landets fromma verkat under den tid, de egt bestånd. Det gagn de medfört, har ej bestått i någon synnerligen stor vinst åt deras delegare, utan fastmer

kommit samhället i dess helhet till godo. De hafva genom inrättande af talrika afdelningskontor åstadkommit, att penningeomsättningen i landet ej sammanträngts till vissa större hufvudorter, utan utbredd sig till alla platser, der handel och öfriga näringar i någon större mån tagit fart. De hafva erbjudit åt allmänheten en lätt tillgänglig, säker och förmånlig placering af ledigt kapital. De hafva såsom förlagsgifvare mäktigt verkat för tillgodogörandet af landets naturliga hjälpkällor inom dess skilda delar. Komitén har med sina sifferuppgifter om de enskilda bankernas inlåningsrörelse, om deras verksamhet såsom förläggare af allmänhetens behof af rörelsemedel, om beloppet af deras utställda postremissvexlar, sjelf lemnat ett bevisande vittnesbörd om det gagn de enskilda bankerna medfört såsom en mäktig häfstång för kapitalbildningen, produktionen och den dagliga rörelsen. Kommer så härtill, att de befordrat en anda af punktlighet och noggrannhet i affärer, hvilken ej kan nog högt uppskattas, samt att under den gångna tiden af deras tillvaro tilliten till deras sedlar, äfven vid tillfällen af allmän misstro och finansielt betryck, icke någonsin blifvit rubbad, så måste man medgifva, att de gjort sig förtjenta om det allmänna på ett sätt, som rättvisligen bort tillvinna dem fosterlandsvännens varmaste erkänsla. Vi lära ej misstaga oss, då vi säga, att till deras välgörande inflytande i väsentlig mån bidragit den frihet, under hvilken de fått utveckla sig, och att här som annorstädes besannas den gamla satsen, att fri täflan är liktydig med lif och styrka, monopol och andra hämmande begränsningar liktydiga med stillastående och svaghet.

Från denna öfversigt af hvad de enskilda bankerna verkat vända vi oss nu till frågan hvilka följder man har att vänta, om sedelutgifningsrätten skulle de enskilda bankerna betagas. Den närmaste följd blefve upphörandet till allra största antalet af de afdelningskontor, den

de enskilda bankerna hittills hållit och hvilka möjliggjorts allenast genom dessas sedelutgifningsrätt. Många enskilda banker skulle antagligen upphöra med all verksamhet. Frågan blir då den, om och i hvilken mån centralbanken kan vara egnad att träda i stället för och ersätta den minskning, som i bankverksamheten uppstår. Komitén har sjelf medgifvit, att Riksbanken ej ännu på lång tid kan blifva skicklig för ett sådant värf, och för den skull skapat ett öfvergångsstadium, under hvilket, enligt komiterades förmenande, de enskilda bankernas tillbakagående och Riksbankens motsvarande utvidgning skulle kunna utan slitningar eller nämnvärda rubbningar sammanjemkas. Vi dela icke dessa tillitsfulla framtidsförhoppningar. Den öfvertygelsen påtränger sig, att äfven med de af komitén föreslagna bestämmelser de enskilda bankernas reduktion kommer att ega rum samtidigt och plötsligt och dermed visa sig för hela landsdelar förderflig. Och lika litet som, enligt vår åsigt, Riksbanken skall vara i stånd att vid den ekonomiska kris, som då uppstår, erforderligen bispringa allmänheten, lika litet är den efter vår uppfattning egnad att *någonsin* fylla det tomrum, som de enskilda bankerna skulle lemna. Ett stort antal orter, som genom dessa bankers afdelningskontor nu ega bankrörelse, skulle för all framtid mista denna fördel; andra platser, som genom kommunikationernas utveckling nu växa upp såsom hufvudorter för kringliggande trakter och hvilka, om de enskilda bankerna finge ostördt verka, kunde påräkna att snart nog erhålla särskilda bankkontor, skulle aldrig deraf komma i åtnjutande. Uppenbart är nemligen, att en bankverksamhetens fördelning sådan som den, hvilken nu genom de enskilda bankerna vidmakthålles, aldrig, med antagande af det föreslagna centralbanksystemet, skulle kunna genomföras.

Och hurudan blefve i öfrigt å de platser i landsorten, dit centralbanken verkligen komme att nå med sina afdelningskontor, dessas administration? Kunde man måne påräkna, att af lokalstyrelserna bankens angelägenheter sköttes på det sätt, som med hänsyn till de skilda landsdelarnes olika förhållanden vore för hvarje särskild ort det lämpligaste? Om man än finge antaga, att nödig kännedom om ortens näringsförhållanden hos afdelningsstyrelsen förefunnes, så skulle dock denna kännedom ej kunna tillräckligt göra sig gällande. Lokalstyrelserna blefve naturligen i väsentlig mån beroende af föreskrifter från centralstyrelsen; och hos denna måste känslan af ansvar inför principalen i första rummet göra sig gällande, utan att på något starkare sätt motvägas af om tanken om ortens med bankens utveckling och förkofran förbundna fördel. Centralstyrelsens föreskrifter för afdelningsstyrelserna skulle för den skull, förutom det att de uppgjordes efter en allmän af de lokala skiljaktigheterna oberoende norm, blifva hufvudsakligen restriktiva, ej uppmuntrande till verksamhet eller till befordran af den ekonomiska utvecklingen. Riksbankens historia visar nogsam, hurusom en banks verksamhetsområde med nödvändighet är begränsadt och ej låter sig efter behag uttänja. Det var just Riksbankens oförmåga att tillfredsställande betjena landets behof, som gaf upphof till de enskilda bankerna. Man söker nu återinföra ett en gång lyckligen öfvervunnet system och förbiser dervid, att erfarenheten bör vara all lagstiftnings främste läromästare.

Och för hvilken orsaks skull är det, som man vill offra det obestriddiga gagnet af nu gällande ordning och utbyta denna mot ett bankväsende, som ej kan i lika hög grad främja näringslivet? Det bestämmande motivet härvid har varit en önskan att förvärfva åt myntrepresentativet en obetingad tilltro, att till fromma för den

allmänna rörelsen fjerma hvarje skymt af tvifvel om den utelöpande sedelns förmåga att när som helst kunna mot guld utbytas. Vi kunna emellertid ej finna annat än att det nu befintliga banksystemet, måhända med några begränsningar i fråga om sedelutgifningsrättens grunder och omfång, erbjuder i detta hänseende lika stora garantier som den ifrågasatta centralbanken. Och om det än sådant oaktadt läte sig ådagalägga att en stor centralbank skulle kunna vid en större ekonomisk kris i ett eller annat hänseende göra bättre tjänst än en komplex af flera sjelfständiga sedelbanker — månne i allt fall sådant kunde innefatta tillräckligt skäl att omintetgöra de sistnämnda. Är det välbetänkt, att med tanken på en möjlig rubbning i affärslifvet lägga hämsko på dettas normala utveckling, att med blicken fäst på ett möjligt sjukdomstillstånd qväfva de krafter, som under lugna tider i väsentlig mån bidraga till samhällskroppens helsa?

Till det nu anförda skulle kunna fogas hurusom af lätt insedda skäl landets hela eller hufvudsakliga guld-förråd icke utan stora olägenheter eller vådor skulle kunna hopas på ett enda ställe.

På grund af allt detta anse vi det vara *icke allenast för landet nyttigt utan alldeles nödigt, att de enskilda bankerna fortfarande ega sedelutgifningsrätt.*

I afseende å frågan om grunderna och omfånget af de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt förekommer, att under den tid, för hvilken enligt komiterades förslag sådan rättighet ännu skulle tillhöra dem, densamma skulle vara begränsad till ett visst belopp, sammanlagdt femtio millioner kronor för dem alla, att mellan dem af Eders Kongl. Maj:t fördelas. Att en gång för alla *bestämma sedelutgifningsrätten till ett visst belopp* är dock icke naturligt. Vi, som hysa den tillförsigten att denna rättighet ej skall de

enskilda bankerna betagas, hoppas vid sådant förhållande, att detta komiterades förslag, såsom väsentligen tillkommet i syfte att inleda ett öfvergångsstadium till sedelutgifningsrättens fullständiga upphörande, ej skall vinna Eders Kongl. Maj:ts bifall. Oafsedt detta, torde det emellertid tillstädjas oss att något granska den grundsats, enligt hvilken nämnda rättighet skulle till ett visst belopp fixeras. Alla statistiska uppgifter visa, att såväl landtbruk som andra näringar fortgå i en oafbruten utveckling och fordra alltjemt ökade rörelsemedel. I de land, der en bestämmelse sådan som den ofvannämnda är införd, måste lagen allt emellanåt öfverträdas. Nu skulle visserligen, om de af komitén föreslagna stränga bestämmelser om påföljden af öfverremission blefve antagna, bankerna söka att, så vidt möjligt vore, ej öfverskrida det fastställda maximum. Men dermed skulle de ock utöfva ett hämmande inflytande å näringslifvet genom den pressning, hvilken de skulle nödgas vidtaga mot sina gäldenärer, så snart deras sedelemission funnes närma sig det fixerade maximibeloppet. Väl skulle enligt komiterades förslag Riksbanken fylla hvad de enskilda bankerna ej finge utlemna, men om Riksbankens förmåga att vid behofvets stegring vara till hands med nödiga ersättningsmedel kunna grundade tvifvelsmål hysas. Den brist, hvilken Riksbanken finge att fylla, skulle antagligen, strax efter vidtagandet af bestämmelsen om de femtio millionerna, blifva så stor, att Riksbanken ej dervid kunde tillfyllest mellankomma. Den föreslagna maximisiffran utgör visserligen ett medeltal af de enskilda bankernas under senaste fem åren utelöpande banksedlar. Man må emellertid taga i beräkning *dels* det förhållandet, att de femtio millionerna helt visst ej alla kunde redan från början af Eders Kongl. Maj:ts disponeras till fördelning mellan då befintliga banker, enär nya sådana kunde väntas framdeles tillkomma, *dels*

ock nödvändigheten för de enskilda bankerna att hålla kassareserv i egna sedlar. Den omedelbara följden af den föreslagna bestämmelsen blefve för den skull, enär Riksbanken ej så hastigt kunde vara färdig med sin supplerande verksamhet, ett tryck på den allmänna rörelsen, derigenom att denna ej kunde erhålla nödiga rörelsemedel. Erfarenheten har för öfrigt visat, att affärsrörelsen emellanåt erfordrar allenast för kortare tid betydligt ökade bytesmedel, och ur denna erfarenhet jemte kändedomen om den alltjemt stigande utveckling, hvori öfver hufvud alla näringar befinna sig, har framgått den inom banklagstiftningen allmänneligen erkända satsen, att sedelstocken bör ega erforderlig elasticitet. Någon grund till en bestämmelse af den art, komitén föreslagit, låter sig ej härleda ur det ofta framställda och jemväl af bankkomitén återgifna påståendet, att i fall omsättningsmedlet inom landet hufvudsakligen utgöres af banksedlar och utelöpande stocken af dem icke begränsas till ett belopp, som motsvarar *minimum* af landets behof utaf omsättningsmedel, bankerna skulle ega förmåga att genom öfverdrifven sedelemission framkalla en skenbar välmåga med deraf följande öferspekulation och öfverproduktion. Ty detta påstående är, så vidt vi kunna finna, oriktigt och innefattar en förväxling af orsak och verkan. Under tider af näringslivets uppblomstring kan öfverdrift i affärer ega rum, och fortsättas, efter det grunden för den ökade rörelsen upphört att verka. Men sådant beror icke af bankernas sedelutgifningsrätt, utan af bristande insigt hos allmänheten derom, att anledningarne till välståndet voro tillfälliga och att detta alltså ej kunde påräkna någon längre fortvaro. En sådan öfverdrift kan lika väl uppkomma och fortgå i ett land, der sedelutgifningsrätten är begränsad till ett lågt belopp, som der samma rätt lemnar fördelen af en efter rörelsens behof lämpad ut-

vidgning i sedelstocken. Om någon förändring i de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt skall vidtagas, så hemställa vi, *att sedelutgifningsrätten måtte för de banker, som fått eller få en sådan rätt sig medgifven, bestämmas till grundfondens belopp, jemte reservfonden, denna senare dock endast för hvad som motsvarar en fjerdedel af grundfonden, äfvensom till innehafvande guld.*

Emot komiténs förslag, att till betryggande af utgifna sedlars inlösen pant skall i allmänt förvar nedsättas, är från vår sida ingen erinran att göra, utom i fråga om beskaffenheten af de valutor, hvaraf panten skall bildas. Det vill synas, som hade komitén i sina bestämmelser härom förfarit alltför strängt, då den från användning i sedelhypoteket uteslutit en mängd värdepapper, hvilkas säkerhet är allmänt erkänd och som derutinnan äro fullt jemförliga med dem, som af komitén upptagits. I sitt förslag till lag om Riksbanken § 12 har komitén medgifvit åt denna bank vida större förmåner i förevarande hänseende än hvad den velat tillerkänna de enskilda. Vi finna tillräckliga skäl ej vara anförda för den anmärkta olikheten och hemställa för den skull, *att till sådana valutor, hvilka må nedsättas såsom pant för sedlarne, måtte komma att hänföras ej blott obligationer och säkerheter af de slag, som omförmälas i 28 § af förslaget till lag angående bankbolag, utan äfven andra inhemska obligationer, som å utlandets börser noteras, så ock lätt säljbara utländska statspapper.*

Om rätta betydelsen och tillämpningen af den bankdelegare åliggande *solidariska ansvarigheten* hafva meningarne ständigt varit ganska delade. Med säkerhet kan antagas, att den icke kan af någon bankdelegare fullgöras efter den af flera påyrkade strängare tolkningen.

En lag, hvars syftning är så oklar, och som fordrar mer än någon kan uppfylla, saknar de oundgängliga villkoren för hvarje god lag. Dess bibehållande framkallar oro och dess verkställande skulle med all säkerhet föranleda stora olyckor och lidanden icke blott för bankdelegarne utan jemväl för många, som med dem stå i affärsförbindelser eller af dem äro beroende. Vi finna därför önskvärdt, att *bankdelegarnes ansvarighet bestämmes på sätt i §§ 7 och 8 af förslaget till lag angående bankbolag blifvit upptaget.*

I öfrigt föranleda enligt vår uppfattning de särskilda bestämmelserna i förslaget till lag angående bankbolag följande erinringar:

§ 32, att det synes vara olämpligt att, utan afseende å det belopp hvarmed och de omständigheter hvarunder banksedelutgifningsrätten må hafva blifvit öfverskriden, förhållandet, utan afbidan af den nu medgifna respittid för detsammes rättande, skall hos Konungen genast anmälas och föranleda pröfning huruvida sedelutgifningsrätten må återkallas, hvadan vi hemställa, att de föreslagna bestämmelserna måtte utbytas emot dem, som förekomma i § 26 mom. 2 af Kongl. Kungörelsen den 12 Juni 1874 angående enskilda banker;

§ 33, att då rättigheten att utgifva sedlar å tio kronor är för de enskilda bankerna af väsentlig betydelse, och vid sådant förhållande det måste anses för bankrörelsens ändamålsenliga handhafvande nödigt att banken, när den erhållit oktroj med rätt att utgifva sedlar å nämnda valör, ej må löpa fara att oförberedt beröfvas densamma, senare stycket af förevarande § lämpligare borde erhålla följande lydelse: »Banksedlar må lyda endast å femtio, ett hundra, fem hundra och ett tusen kronor samt tillvidare och intill dess Konungen i sammanhang med beviljande af oktroj annorlunda bestämmer jemväl å tio kronor»;

§ 43, att då den personliga dugligheten har mera betydelse vid valet af styrelseledamöter och suppleanter än beloppet af egande banklotter, den i nämnda § meddelade bestämmelse, såsom dessutom gällande äfven för banker med ringa grundfonder, kommer att vålla svårigheter och icke är lämplig; samt

§ 56, att det väl kunde vara af gagn, att Chefen för Finansdepartementet uti det i denna § förutsatta fall förordnade ett allmänt ombud att tillse, huru utredningen verkställdes, men att det deremot är utan tillräckligt ändamål och lätt kan leda till förvecklingar, om ombudet *såsom ledamot får deltaga i styrelsen* med deraf följande skyldighet att ställa sig bolagets beslut till efterrättelse och ansvara för sina åtgärder.

I afseende å förslaget till förordning angående bankbolags och sparbanks konkurs har de enskilda bankernas syndikat den 8 November 1880 i underdånigt utlåtande framställt anmärkningar, hvilka äfven ega tillämpning på det af bankkomitén afgifna förslag till förordning i samma ämne. Vid det förra förslagets granskning af Högsta Domstolen hafva jemväl allvarliga anmärkningar förekommit mot flera stadganden, hvilka komitén icke desto mindre bibehållit.

De hufvudsakligaste af dessa anmärkningar angå bestämmelsen om förordnandet af ett allmänt ombud icke blott för att öfvervaka utredningen, utan jemväl för att såsom *god man och syssloman* deltaga i konkursboets förvaltning och i öfrigt på åtskilliga sätt ingripa i utredningen, äfvensom de i § 10 förekommande, från de i all annan svensk lagstiftning antagna principer, att ingen skall dömas ohörd samt att rättelse i högre instans får sökas, afvikande bestämmelserna, att bankdelegare, utan att, på sätt allmänna lagen i andra fall föreskrifver, be-

visligen hafva fått del af stämning eller mot honom framställt anspråk, skall, äfven om han kan visa fel i beräkning af honom vid taxering påfördt belopp, icke allenast utan dom eller utslag vara underkastad utmätning, utan äfven skyldig afträda sin egendom till konkurs, hvilka påföljder gode männen eller sysslomännen ålagts att ofördröjligen mot bankdelegaren påyrka. Då dessa stadganden äro afsedda att tillämpas på alla slag af banker, torde man af Eders Kongl. Maj:ts nådiga omvårdnad hafva att förvänta, det de ej varda till antagande föreslagna.

Underdånigst

För Vermlands Enskilda Bank

Dess Styrelse

C. A. HAAK.

F. CLARHOLM.

C. H. NISBETH.

HJALMAR FALK.

CARL MOBERG.

Axel Andersson.

3:o. *Kopparbergs Enskilda Bank.*

Till Konungen.

Eders Kongl. Maj:t etc. — — — — —
 — — — — —
 (lika lydande med det under N:o 2 intagna utlåntandet.)

Underdånigst

Kopparbergs Enskilda Banks Styrelse:

D. EGGERTZ.	W. VIRGIN.	J. G. GAHN.
J. E. HOLMBERG.	OSCAR KARLSSON.	G. ESSEEN.

e. f.

Teodor Ringenson.

Falun den 26 Februari 1884.

4:o. *Östergötlands Enskilda Bank.*

Till Konungen.

Eders Kongl. Maj:t etc. — — — — —
 — — — — —
 (lika lydande med det under N:o 2 intagna utlåntandet).

Underdånigst

För Östergötlands Enskilda Bank

Dess Centralstyrelse:

G. R. WESTMAN.

C. A. G. AHNSTRÖM.	N. H. JOACHIMSSON.	AUG. PETTERSSON.
LEONARD WESTMAN.	A. F. WIGANDER.	L. A. ÅMAN.

A. F. Olson.

5:o. *Smålands Enskilda Bank.*

Till Konungen.

Begagnande det tillfälle, Eders Kongl. Maj:t behogat lemna de enskilda bankernas Styrelser att yttra sig öfver bankkomiténs den 14 sistlidne December afgifna förslag till förändrad organisation af bankanstalterna, vågar Centralstyrelsen för Smålands Enskilda Bank, så vidt förslaget angår de enskilda sedelutgifvande bankerna och särskildt rörande Lit. A. N:o 1, i underdånighet anföra följande:

Då banker med och utan sedelutgifningsrätt äro i väsentliga delar olika, förmenar Centralstyrelsen det vara olämpligt att i en lag sammanföra de stadganden, som skola gälla för det ena eller andra slaget af bankinrättningar.

Den hela förslaget genomgående grundtanken synes vara att, med de enskilda sedelutgifvande bankernas undertryckande, bilda en centralbank, som skulle ensam beherska landets hela penningväsen. Väl förutsätter förslaget att bankrörelse kan af enskilda bolag bedrivas utan rätt att utgifva egna banksedlar; och sådana bolag finnas ju redan. Men då det är uppenbart och af komitén också medgifves, att det uteslutande är sedelutgifningsrätten, som gör det möjligt för de enskilda bankerna att genom det betydliga antalet afdelnings- och kommissionskontor bereda mindre affärsplatser och aflägsna orter alla fördelarne af en ordnad bankrörelse, samt det torde vara lika uppenbart, att de enskilda banker, som hafva sina hufvudkontor i mindre städer med jemförelsevis obetydlig affärsverksamhet, icke kunna existera utan sedelutgifningsrätten, så följer också af denna rätts indragande icke allenast att många enskilda banker måste upphöra,

utan ock att de qvarvarande nödgas indraga sina filialkontor. Härmed skulle allmänheten i de från större affärsplatser aflägsna orterna gå miste om den lättnad i penningarörelsen, som de enskilda bankerna nu bereda densamma. Det torde nemligen kunna med fullt skäl be-
tviflas, att Riksbanken, äfven om för denna bank vore möjligt att i landsorten på mindre betydande platser öppna kontor till ett antal, som något närmade sig det nuvarande, skulle tillgodose allmänhetens behof så väl som de enskilda bankerna. Icke blott svårigheten i allmänhet för en i Stockholm förlagd styrelse att uppfatta och bedöma de väsentligt olika förhållandena i vårt långsträckta lands olika delar, utan särskildt både det nuvarande och det af komitén föreslagna sättet för Riksbankens organisation synas berättiga till tviflet i omförmälda hänseende. På grund häraf, och då det under vissa förhållanden kan vara förenadt med stor våda att landets hufvudsakliga förråd af guld hopas på ett ställe, vågar Centralstyrelsen uttrycka den åsigt att det är för landet och dess fortgående industriela utveckling nödvändigt att de enskilda bankerna bibehållas vid rättigheten att utgifva egna banksedlar.

Beträffande den i 3 § af Lit. A N:o 1 föreslagna inskränkning af sedelutgifningsrätten anser sig Centralstyrelsen böra erinra, att de fördelar de enskilda bankerna nu bereda allmänheten skulle genom denna inskränkning i väsentlig mån minskas. Bankerna kunde nemligen blifva urständssatta att vid de tider, då en ökad affärsverksamhet kräfver större rörelsemedel, sådant medel tillhandahålla. Centralstyrelsen kan icke heller inse att inskränningen är nödvändig. Den naturliga begränsningen af de utelöpande sedlarnes belopp är allmänna rörelsens behof; och det torde dessutom blifva svårt, att icke säga omöjligt, finna någon rättvis grund för fördel-

ning emellan de särskilda bankerna af den summa, hvar-
utöfver sedelutgifningen icke finde sträckas.

Den solidariska ansvarigheten utgör utan tvifvel de
enskilda bankernas styrka. Att inskränka denna ansva-
righet på sätt komitén i 7 § föreslagit, skulle minska
förtroendet till bankerna. Centralstyrelsen tror det vara
af synnerlig vigt att denna ansvarighet bibehålles oför-
ändrad. Men då stadgande saknas, huru denna ansva-
righet skulle, i fall af behof, tillämpas, hemställer Cen-
tralstyrelsen i underdånighet, om icke i öfverensstämmelse
med den åsigt om ifrågavarande ansvarighets betydelse,
som allmännast torde vara gällande, föreskrift borde med-
delas, att med den solidariska ansvarigheten förstås lott-
egares skyldighet att, sedan på obestånd kommen enskild
banks tillgångar blifvit realiserade och befunnits otill-
räckliga till skuldernas gäldande, ansvara för bristen, en
för alla och alla för en. Funnes en sådan föreskrift,
skulle med hänsyn till vår banklagstiftning i öfrigt och
den kontroll öfver de enskilda bankernas verksamhet,
som af vederbörande utöfvas, de vådor för lottegarne,
som man velat finna i den solidariska ansvarigheten, icke
vara synnerligen stora.

Med stadgandet om den solidariska ansvarigheten
synas sammanhänga den i 9 § föreslagna inskränkning
af styrelseledamots rätt att öfverlåta någon af sina lotter
och förbudet i 13 § mot uppbärande af vinstutdelning å
lott, för hvilken egaren ej är antecknad i registerboken.
Blir den solidariska ansvarigheten oförändrad, torde dessa
föreskrifter vara obehöfliga och olämpliga.

Nu gällande föreskrift, att uppgift på solidariske lott-
egare, som från bolag afgått eller deri vunnit inträde,
skall efter hvarje ordinarie bolagsstämma aflemnas till
vederbörande Rådstufvurätt, torde vara för ändamålet till-
fyllestgörande. Förslaget i 14 § om vidtagande af sådan

åtgärd för hvarje gång anteckning skett i registerboken om förändring i eganderätten till solidarisk bolagsmans lott föranleder onödig kostnad och besvär.

Det i 27 § föreslagna stadgande om särskild pant för banksedlarne synes ega sammanhang med och vara föranledt af förslaget rörande den solidariska ansvarigheten; men Centralstyrelsen förmenar att, huru än denna ansvarighet bestämmes, stadgandet både är obehöfligt, enär de valutor, på hvilka sedelutgifningsrätten grundas, måste anses lemna full säkerhet för sedlarne, och innebär orättvisa mot andra en banks fordringsegare, i hvilket senare hänseende stadgandet ock är egnadt att minska förtroendet till de enskilda bankerna. Skall åter pant sättas för sedlarne, torde med skäl kunna anmärkas, att komitén i 28 § alltför strängt begränsat beskaffenheten af de säkerhetshandlingar, som skulle kunna till pant användas. Vissa större städers obligationer och en del utländska statspapper äro utan tvifvel såsom pant fullgoda.

Då, såsom ofvan är nämndt, möjligheten för de enskilda bankerna att bedrifva sin rörelse vid flere kontor är helt och hållet beroende af sedelutgifningsrätten, samt dermed sammanhänger äfven andra anordningar, t. ex. frågan om utfärdandet af postremissvexlar m. m., ligger det för öppen dag, huru stora olägenheterna för de enskilda bankerna skulle blifva, om rättigheten att utgifva sedlar å 10 kronor plötsligt dem fräntoges, hvarmed ock, på sätt komitén riktigt anmärkt, fördelen af sedelutgifningsrätten vore helt och hållet tillintetgjord. Derföre, i fall det icke kan de enskilda bankerna förunnas att utan någon inskränkning till tiden varda bibehållna vid den sedelutgifningsrätt, de för närvarande ega, dristar Centralstyrelsen underdånigst ifrågasätta sådan ändring af 33 §, att föreskrift om upphörande af enskild banks rätt att utgifva sedlar å 10 kronor må meddelas endast i samman-

hang med beviljande af oktroj. Centralstyrelsen håller före, att den i 32 § förekommande bestämmelse om påföljd för öfverskridande af sedelutgifningsrätten är alltför sträng, och att förändring af hvad härom finnes stadgad i 1874 års banklag icke är af behovet påkallad.

För öfrigt och då komitén ansett nödigt, att de förlängningar af nu löpande oktrojer, som kunna ifrågakomma innan ny lagstiftning träder i kraft, ställas så, att oktrojerna för samtliga enskilda banker komma att samtidigt gå till ända, anhåller Centralstyrelsen att få åberopa den underdåniga framställning härutinnan, som de enskilda bankernas syndikat i följd af beslut vid bankmöte den 12 sistlidne September till Eders Kongl. Maj:ts ingifvit, hvarjemte Centralstyrelsen hänför sig till samma framställning i fråga om behovet för alla näringar af en skyndsamt slutbehandling af de väckta förslagen till förändring af landets hela bankväsen.

Mot förslaget till förordning angående bankbolags och sparbanks konkurs kan i allmänhet anmärkas, att det sätter gäldenärerna, den på obestånd komna bankens solidariske lottegarer, i en mycket ogynnsammare ställning gent emot bankens borgenärer, än iakttagandet af de senares rätt kan anses kräfva; och tillåter sig Centralstyrelsen särskildt erinra, dels att då Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande är i tillfälle att låta öfvervaka utredningen af konkursen, förordnande af ett allmänt ombud att såsom god man och syssloman deltaga i förvaltningen torde vara obehöfligt, hvarförutan den myndighet, förslaget tillerkänner sagda allmänna ombud, sannolikt skulle leda till hvarjehanda förvecklingar emellan ombudet å ena sidan, samt rättens ombudsman eller gode männen eller sysslomännen å den andra, dels ock att det måste betecknas såsom stridande mot alla rättsprinciper att göra

lottegarne till den grad beroende af konkursförvaltningens åtgärder, som stadgandena rörande uttaxering af hvad som erfordras till fyllande af uppkommen brist innefattar.
Jönköping den 27 Februari 1884.

Underdånigst

Smålands Enskilda Banks Centralstyrelse

G. J. KORSELL. J. W. ERICSSON. C. L. FRIEDLÄNDER.
F. ZETHRIN. A. SVENSON.

J. von Sydow.

6:o. *Örebro Enskilda Bank.*

Till Konungen!

Affordrad underdånigt yttrande öfver det förslag till förändrad organisation af bankanstalterna, som den för sådant ändamål i nåder tillförordnade komitéen afgifvit, får Styrelsen för Örebro Enskilda Bank, utan att ingå i någon detaljerad granskning af samma förslag, angående vissa hufvudpunkter deruti, i underdånighet anföra följande.

Hvad nu dervid först angår förslaget om omfattning, såsom inbegripande alla slag af bankbolag, anser Styrelsen, då sedelutgifvande bank i sin grund och beskaffenhet väsentligen afviker från bankaktiebolag och kreditaktiebolag, denna omfattning vara alltför vidsträckt och håller därför före, att de förändringar, som kunna finnas vara

af nöden för de enskilda bankerna, lämpligare kunnat införas uti nu gällande Kongl. Kungörelsen den 12 Juni 1874.

Vidare får Styrelsen, såväl med stöd af den erfarenhet förgångna tider och förhållanden lemnat, som med fästadt afseende å de olika landsorternas skiljaktiga förhållanden i näringar och deraf härflytande behof på bytesmedel, såsom sin åsigt uttala: att det för landets och orternas kredit- och affärsrörelse är vida fördelaktigare att hafva enskilda banker med afdelningskontor i de särskilda orterna, än en enda centralbank, hvilken med sina afdelningskontor aldrig skulle kunna, såsom de enskilda bankerna med deras många filialer, motsvara och tillfredsställa behovet för den allt mera tilltagande rörelsen.

I sammanhang med frågan huruvida det kan anses lämpligare och fördelaktigare att privilegiera en enda sedelutgifvande centralbank med afdelningskontor i orterna, i stället för nuvarande sjelfständiga lokalbanker, må det tillåtas oss att i underdånighet åberopa det allmänt kända förhållandet, att under de fyratiosex år Örebro Enskilda Bank utöfvat sin verksamhet, såväl industri och handel som näringslifvet i sin helhet inom denna provins i hög grad vunnit förkofran och utveckling; och äro vi lifligt öfvertygade, att bankens och dess afdelningskontors verksamhet i väsentlig mån härtill medverkat; hvaremot vi måste antaga, att så gynsamma resultat icke skulle hafva vunnits genom ett inom denna ort förlagdt filialkontor från en aflägsse belägen centralbank.

I fråga om de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt, som bankkomitén vill begränsa och endast tills vidare bibehålla, vill Styrelsen underdånigst förklara: att den, på sätt ofvan anfördt är, anser, att *en* enda sedelutgifvande bank aldrig kan blifva i stånd att så uppmuntra och beforda industri och ekonomisk utveckling som de enskilda

bankerna med sin sedelutgifning nu göra, samt att, då inga befogade anmärkningar kunnat göras, att dessa missbrukat sin sedelutgifningsrätt, för hvilken fullgoda garantier till allmänhetens betryggande ju äro af staten fastställda och påbjudna, Styrelsen icke kan finna något giltigt skäl att inskränka eller beröfva de enskilda bankerna ifrågasvarande rätt. Men för den händelse Eders Kongl. Maj:t skulle finna skäl förordna om någon ändring i sedelutgifningsrätten, hemställer Styrelsen underdånigst, att denna rättighet måtte för de banker, som hafva eller få sådan rätt sig medgifven, bestännas till belopp motsvarande bankens grundfond jemte dess reservfond, denna dock endast till ett mot fjerdedelen af grundfonden svarande belopp, äfvensom till innehafvande guld.

Beträffande komiténs förslag att till visst belopp — 50 millioner kronor — begränsa sedelutgifningsrätten för samtliga enskilda banker, så afser detta att bortskära den *obegagnade* sedelutgifningsrätten, hvilken nu utgör de enskilda bankernas afdelningskontors kassareserv. Skulle en sådan förändring vidtagas, så ställas bankbolagen i valet emellan att indraga afdelningskontoren eller att fördyra betjenandet af allmänna rörelsen. *Någon* måste betala räntan på den ofruktbart liggande kassa, som skulle komma att utgöras af *mynt* i stället för enskild banks egna sedlar. Något missbruk af banksedelsutgifningsrätten har desto mindre egt rum, som bankkomitén alldeles riktigt uppgifver »att en bank icke kan hålla utelöpande en enda banksedel mer än rörelsen kan använda».

Beträffande härefter den föreslagna bestämmelsen att sätta pant för de enskilda bankernas utelöpande sedlar, så frukta vi att en åtgärd, uteslutande vidtagen till garanti för dessa, skulle menligt inverka på förtroendet till bankernas inlåningsrörelse i allmänhet. Deremot anse vi, att den pant, som af enskilda bankerna skall i allmänt förvar

nedsättas, bör utgöra säkerhet såväl för sedlarne som för bankernas öfriga förbindelser.

Men hvad särskildt angår beskaffenheten af de obligationer, som sålunda skulle såsom pant nedsättas, anser Styrelsen, att härtill borde utan olägenhet få användas ej blott de obligationer, som omförmälas uti 28 § af förslaget till lag angående bankbolag, utan äfven andra sådana i likhet med föreskrifterna uti 13 § af nu gällande banklag.

I fråga om bankdelegares ansvarighet för banks förbindelse har komitén uti 7 och 8 §§ af lagförslaget om bankbolag, jemte det den hittills begränsade ansvarigheten för aktieegare i aktiebanker blifvit utsträckt, deremot föreslagit att begränsa den solidariska ansvarigheten för lottägare i de enskilda bankerna. Men Styrelsen kan för sin del icke finna lämpligt att sålunda bestämma denna ansvarighet; ty om än det är en fördel att genom en positiv lag få utredd och bestämd rätta betydelsen och tillämpningen af hvad den bankdelegare åliggande solidariska ansvarigheten innebär; likväl och då denna ansvarighet, enligt Styrelsens underdåniga förmenande, innefattar ett så kraftigt stöd för det förtroende hos allmänheten, som de enskilda bankerna under sin tillvaro åtnjutit, hemställer Styrelsen underdånigst, att stadgandet om solidarisk ansvarighet för enskilda bankernas förbindelser må bibehållas, dock under förutsättning och vilkor, att densamma, i händelse af inträffadt obestånd, icke må tillämpas, förr än bankens tillgångar blifvit i första rummet använda.

Vidkommande stadgandet uti 32 § af förslaget om bankbolag får Styrelsen underdånigst erinra: att detta lagrums föreskrifter om dagaböter till belopp af 1,000 kronor, samt sedelutgifningsrättens återkallande, utan afbidan af den i nu gällande banklag af den 12 Juni 1874 medgifna respittid, syntes Styrelsen onödigt och öfverdrifvet stränga, hvarför Styrelsen underdånigst hemställer, att på-

följden af öfverremission måtte bestämmas på sätt 26 § 2 mom. af berörda banklag innehåller.

Sedan oss sålunda medgifvits tillfälle att till Eders Kongl. Maj:t afgifva detta vårt underdåniga utlåtande, våga vi slutligen i djupaste underdånighet uttala önskan och förhoppning om en snar lösning af dessa för landets näringslif så viktiga frågor.

Underdånigst

Örebro Enskilda Banks Styrelse:

G. A. COYET.

N. W. VICTORIN. G. W. SERNANDER. L. WISTELIUS.
ANDREW HOLLINGWORTH. AD. CLEWANDER. O. FLODIN.

E. B. Tersmeden.

Örebro den 25 Februari 1884.

7:o. *Mälareprovinsernas Enskilda Bank.*

Till Konungen.

Eders Kongl. Maj:t etc. — — — — —

— — — — —
(lika lydande med det under N:o 2 intagna utlåtandet.)

Underdånigst

Å Mälareprovinsernas Enskilda Banks vägnar:

Dess Centralstyrelse:

ALB. GLOSEMEYER. E. A. EDELSTAM. W. ABENIUS.

A. MOBERG. V. TEMPELMAN. C. BOMAN.

A. REUTERSKIÖLD. A. GAGGE.

Vesterås den 23 Februari 1884.

8:o. *Göteborgs Enskilda Bank.*

Till Konungen.

Genom Nädig Resolution den 31 sistlidne December har Eders Kongl. Maj:t tillåtit att, bland andra, Styrelsen för Göteborgs Enskilda Bank får å bankens vägnar yttra sig öfver det förslag till förändrad organisation af bankanstalterna i riket, som blifvit afgifvet af den utaf Eders Kongl. Maj:t för sådant ändamål utsedda komité.

I sitt vidlyftiga betänkande, som hufvudsakligen afser att till Sveriges Riksbank och till annorlunda organiserade bankinrättningar öfverföra väsentligaste delen af den bankrörelse, som varit åt de enskilda sedelutgifvande bankerna uppdragen, och såmedelst införa andra grunder för ordnandet af rikets bankrörelse, än som under den sista mansåldern varit följda, hafva komiterade dels uppställt en historisk öfversigt öfver hvad under det sista århundradet i fråga om bankväsendets ordnande varit föreskrifvet eller ifrågasatt, dels uppgjort förslag till lagar för Sveriges Riksbank och enskilda bankbolag, med de förändringar i allmänna lagstiftningen, som deraf ansågos följa, och dels framställt komiterades åsigter om huru bankinrättningar borde vara ordnade för att åstadkomma det allmänna gagn, som deraf kunde vinnas, jemte grunderna och skälen för komiterades förslag.

Då vi nu hufvudsakligen underlåta att yttra oss öfver den sistnämnda delen af komiterades betänkande, sker det ej af den anledning, att vi äro i tillfälle att vitsorda eller finna obestriddliga de åsigter och förmodanden, som komiterade uttalat. Vi finna deremot desamma i mångt och mycket stridande mot vår uppfattning och erfarenhet, men då vårt yttrande hufvudsakligen bör angå sjelfva förslagen till lagstiftning, anse vi oss ej böra deri inblanda en polemik om motiven, som lätt kan bringas till lika vidlyftighet, som komiterade utvecklat. En anmärkning mot komiterades sätt att behandla ämnet kunna vi dock ej underlåta att framställa.

Grunden och anledningen till den nu gällande lagstiftningen om enskilda banker är uttalad af Konung och Ständer samt faststeld genom Kongl. Kungörelsen den 14 Januari 1824, deri förmäles, »hurusom den då öfverklagade förlägenheten i allmänna rörelsen skulle kunna minskas genom upprättande af enskilda bolag till bestri-

dande af en sammansatt upplånings- och utlåningsrörelse, som oberoende af Rikets Ständers penningeverk skulle förena de kapitalegandes och kapitalbehöfvandes intressen och småningom göra den vidsträckta kreditrörelse umbärlig, som dittills måst för allmän räkning bedrifvas, hvadan diskontrollen ansåges hellre böra öfverlemnas åt den enskilda omtanken än utgöra föremål för statsförvaltningens omsorg.» För att kunna genomföra hvad man af de sålunda tillkomna enskilda bankerna fordrat, hafva dessa blifvit tillerkända rättigheter och förmåner, af hvilka sedel-emissionen varit den mest framstående, och under skydd af dessa föreskrifter, som under tidernas lopp och i mån af rörelsens utveckling undergått vissa förändringar, har det sålunda grundade banksystemet utvecklats till dess närvarande ståndpunkt och inflytande.

Då det nu ifrågasatts att genomföra ett förändradt banksystem, hufvudsakligen afsedt att omorganisera de enskilda sedelutgifvande bankerna till bankinrättningar utan sedelutgifningsrätt, och Eders Kongl. Maj:t åt utsedda komiterade uppdragit att, efter frågans utredning, deri afgifva förslag, hade man väntat, att dessa komiterade skulle redogöra för, huru de på grund af 1824 års lagstiftning inrättade banker fullgjort det dem lemnade uppdrag, huru de i öfverensstämmelse med samma föreskrifter, påkallade af rörelsens utveckling, motsvarat de fordringar man på dem ställt, om de dervid visat sig medföra gagn för det allmänna eller förvaltats på sådant sätt, att rättande föreskrifter och kontroller erfordrades för vinnande af det mål man önskat uppnå, eller med ett ord hvad erfarenheten visat hafva följt af det banksystem som antagits, om denna följd varit tillfredsställande, eller systemet medelst förändrad lagstiftning borde förbättras eller grundas på andra principer. Det nu föreliggande betänkandet innehåller likväl icke något i denna riktning. De enskilda

sedelutgifvande bankerna göras väl ej till föremål för något klander, men det enda beröm som tilldelats dem är fullt negativt, eller att de ej tillskyndat sina fordringsegare någon förlust, dervid komiterade likväl tillika, för att bankernas styrelser ej skulle skatta detta beröm för högt, tillagt att det goda resultatet icke är att anse som bankernas eller deras styrelsens förtjenst, utan åstadkommits af andra omständigheter, hvilka dock ej uppgifvits eller ens blifvit antydda. Under den period, som efter bankrörelsens upplåtande till enskilda förflutit, har rikets tillstånd i ekonomiskt hänseende väsentligen förändrats. Värdet af jordens afkastning, sjöfartsrörelsen, industrien och handelsverksamheten har fördubblats eller mångdubblats och jernvägsrörelsen skapats, det för framtiden viktigaste af alla framsteg under denna period. Det synes hafva varit på sin plats, att komiterade undersökt huruvida under denna period af utveckling de sedelutgifvande bankerna följt med sin tid, om de bidragit till eller verkat återhållande å framskridandet. Det är skada för dessa banker att så ej skett. Det torde eljest hafva visat sig, att de mera än man synes vilja erkänna bidragit till hvad som blifvit utfördt, och omdömet utfallit annorlunda än det af komiterade exempelvis antydda, då, i fråga om det viktigaste ämnet af alla, eller jernvägarne, därför både sedelutgifvande och aktiebanker gjort upppoffringar, utan hvilka mångt af dessa företag ej kommit till stånd, de sedelutgifvande bankerna klandras för det de dervid bundit för stora belopp, som sedan ej kunnat hållas rörliga.

Då man nu ifrågasätter att kasta ifrån sig ett system för att tillägna sig ett annat, synes det vara minst sagdt lika angeläget att undersöka värdet af hvad man afhänder sig, som att utreda hvad man hoppas af det som man önskar satt i stället.

Det kan ej undgå uppmärksamheten, att komiterade, som i detta fall följt flera af sina föregångare, ej stött sina förslag på hvad erfarenheten visat vara behöfligt och derföre böra åstadkommas, utan endast på sin egen och liktänkandes uppfattning om hvad de trott skola blifva bättre än hvad som finnes; åberopande endast bruket och framgången i andra länder, hvilkas förhållanden i många fall ej äro med våra jemförliga och om hvilkas finansiella seder och bruk man ej kan vara förvissad huru de skola verka, omflyttade till våra förhållanden, än mindre om deras värde är stort nog att utbytas mot institutioner, hvilka arbetat till allmänt gagn och om hvilka icke ens de som vilja bortkasta desamma kunna uppgifva andra fel, än att ej förutsedda och ej heller hitintills inträffade fall kunna uppstå då de skulle visa sig otillfredsställande.

Med anledning af Eders Kongl. Maj:ts nådiga beslut om bankernas hörande öfver komiterades förslag hafva de enskilda sedelutgifvande bankerna, på kallelse af deras syndikat, haft en gemensam öfverläggning. Afsigten dermed har varit dels att lika med herrar komiterade, med åsidosättande af enskildes vexlande åsigter och uppfattning, åstadkomma ett gemensamt yttrande, just genom sin ovanliga enighet i mångtaliga frågor förtjent af större afseende, och dels för att vid blifvande pröfning underlätta uppfattningen af i hvilka delar alla bankerna äro eniga. I hufvudsaklig del har detta ock lyckats och sådant utlåtande, som härvid i underdånighet bifogas¹⁾, blifvit af pluraliteten antaget. Detsamma skiljer sig likväl i vissa delar från vår uppfattning, som ej bör för vinnande af enighet uppoffras, och vi få således såsom vårt åberopa samma yttrande, utom i hvad här nedan omnämnes.

¹⁾ Se här ofvan under Lit. A. N:o 2 intagna, af Styrelsen för Vermlands Enskilda Bank afgifna utlåtande.

Det förslag, som blifvit framställt att sedelutgifvande banker skola för sin sedelemission ställa särskild pant i allmänt förvar, kan leda till misstroende mot de nämnda bankerna. Under täffing om kunder mellan de enskilda bankerna och aktiebankerna kan af de senare åberopas att de för sina kunder erbjuda större säkerhet, i alla sina tillgångar, än de banker, som till säkerhet för en del af sina skulder, utelöpande sedlar, pantsatt sina förnämsta tillgångar. I fråga särskildt om deposition i allmänt förvar af guld, för att deremot sedlar skola kunna utgifvas, får Styrelsen framhålla det oegentliga deri att i allmänt förvar skulle instängas just sådant mynt, som det hvarmed sedlarne skola inlösas, derigenom sedelemission emot guld skulle komma att motverkas, då mot en utgifven sedel dels måste tillhandahållas det guld, hvarmed den skall inlösas, och dels ett lika belopp såsom pant af-sättas.

Då vi uttalat farhågor för att deposition af en del af de sedelutgifvande bankernas tillgångar *kan* begagnas till ingifvande af misstroende mot detta slag af banker, hafva vi ej sagt att så *skall* komma att ske, utan blott velat framhålla att möjligheten bort vara af komiterade förut-sedd. Faran för den allmänna rörelsen af ett dylikt misstroende är ock, enligt vårt omdöme, så påfallande, att fröet dertill ej bör genom lagstiftningen utsås. Alla bankinrättningar äro beroende af allmänhetens förtroende och böra derföre affordras samma garanti mot dess missbrukande; och skall någon särskild garanti fordras af de enskilda bankerna för det särskilda förtroende de af allmänheten begära för sina banksedlar, så bör den bestämmas i annan form, än att fråntaga en del af deras borgenärer rätten till bankens tillgångar och för dessa borgenärer påvisa att de med större säkerhet kunna blifva betjenade af ett annat slag af banker.

I fråga om borgenärers rätt till gäldenärs egendom bör, enligt vårt förmenande, ingen skilnad mellan olika slag af banker ega rum, och äfven i andra hänseenden bör, så vidt vi förstå och så vidt undvikas kan, lagen icke för det ena slaget af banker öppna tillfälle att i sagda hänseenden öfverbjuda det andra. Att så kan ske genom kapitalstyrka, delegarnes personliga ställning, klokhet i förvaltningen, större eller mindre utsträckning af förbindelserna i förhållande till kapitalet m. m., är en annan omständighet. Då vi, i öfverensstämmelse härmed och på andra skäl, för vidlyftiga att här utvecklas och af andra uttalade, förena oss med dem, hvilka påyrka bortfallande af den oinskränkta solidariska ansvarigheten för sedelutgifvande bankers alla skulder, anse vi att, om någon ansvarighet utöfver en hvars andel i aktiebanker skall åläggas aktieegarne, en lika ansvarighet bör för de enskilda bankernas delegare bestämmas, men då vi derjemte föreslå, att lottegarare i sedelutgifvande banker skola vara solidariskt ansvariga för bankens utelöpande sedlar, vilja vi framhålla, att sådant ej strider mot vår förut uttalade åsigt om lika ansvarighet för lika slag af affärer, enär den solidariska ansvarigheten endast skulle gälla för vinnande af allmänhetens förtroende i afseende å sedelutgifningen, ett förtroende, som för andra banker ej ifrågakommer.

Den deposition af så kallade grundfondssäkerheter, som nu eger rum, anse vi både lämplig och ledande till kontroll och bedömande af sedelutgifningen; vi ifrågasätta blott att den nedsatta säkerheten, som förr, skall gälla för alla bankens fordringsegare. Den kontroll, som nu är föreskrifven, att dessa säkerheter skola förvaras under lås, dertill bankens styrelse och ett allmänt ombud innehafva olika nycklar, tro vi ock vara fullt tillräcklig och ej blifva förbättrad derigenom att två eller flera allmänna om-

bud skola förordnas. Det vissa är att behöfligt tillträde till säkerheterna dermed försvåras och stundom skulle kunna omöjliggöras vid tillfällen då en handling oförmodadt erfordras eller, hvad värre är, om sedelemissionens hastiga ökande påkallar att ytterligare säkerheter genast inläggas.

Hvad 67 § 4:o i förslag till banklag bestämmer, att olika banksedlar skola anskaffas för olika oktrojer, anse vi endast leda till en onödig och numera högst betydlig kostnad. Då en ny oktroj medför öfvertagande af ansvaret för äldre sedlar, som ock ingå vid beräkning af sedelemissionen, anse vi det för allmänheten vara likgiltigt hvilken oktroj innehafvande sedel tillhör, och de kontroller eller statistiska uppgifter, som bankstyrelsen anser behöfliga, torde den ock sjelf kunna få ordna.

Underdånigst

Styrelsen för Göteborgs Enskilda Bank:

J. ED. LEVISSON.	C. G. PRYTZ.	TH. BERGER.
CARL AUG. KJELLBERG.	V. SÖRENSEN.	H. BERGGREN.

C. W. Drakenberg.

Göteborg den 28 Februari 1884.

9.o. *Stockholms Enskilda Bank.*

Till Konungen.

Chefen för Kongl. Finansdepartementet har, uti skrivelse af den 31 sistlidne December, på nådigste befallning, infortrat Direktionens öfver Stockholms Enskilda Bank yttrande öfver bankkomiténs afgifna betänkande med förslag till genomgripande förändringar i bankväsendet. Dessa förslag afse såsom yttersta mål upprättandet af en enda sedelutgifvande bank, och synes komitén hafva antagit en öfvergångstid af femton à tjugo år.

Direktionen skall i underdånighet angifva sina åsigter i de hufvudfrågor, som behandlas i bankkomiténs betänkande, samt i korthet yttra sin mening i några hithörande frågor, som i betänkandet lemnats ovidrörda.

Bankverksamheten inom Sverige har under de tvenne senaste decennierna så utvecklats sig, att man kan säga densamma rätteligen bestå af *tre* olika grenar, hvar för sig af skarpt utpräglad form.

Främst bland dem står *Sveriges Riksbank* såsom den äldsta bankinstitution och kassaförvaltare åt staten och allmänna verk. Den är en statens tillhörighet och har af ålder varit styrd af blott den ena statsmaktens delegerade. Bankkomitén föreslår härutinnan några otillräckliga och mindre ändamålsenliga modifikationer, såsom inrymmandet af enskilda aktiegare och medgifvandet af rätt för Konungen att tillsätta *en* bland sju styrelseledamöter. Direk-

tionen håller före, att *antingen* bör Riksbanken förblifva en statsbank, men då ställas under en styrelse, till lika del utsedd af hvardera statsmakten, *eller* bör Riksbanken ersättas med en så stark aktiebank, att åt den kan anförtros att vara kassaförvaltare åt staten och allmänna verk.

Bankkomiténs förmenande, att Riksbanken, den nuvarande eller den blifvande, afser att »upprätthålla myntvärdet», är ett talesätt, som lånats från förhandlingarne under de tider, då landet saknade *mynt*, hvadan man uppfann den missledande benämningen »sedelmynt». Enligt gällande lag skall Riksbanken, i likhet med alla andra sedelutgifvande banker, invexla sina banksedlar med *lagligen i riket gällande guldmynt*, och det skall åligga Kongl. Myntverket att sorgfälligt prägla guldmynt af skrot och korn, som bestämts uti myntordningen af den 30 Maj 1873. Detta Kongl. verk uppbär ensamt det maktpåliggande förtroendet och pligten »att upprätthålla myntvärdet».

Den tvångskurs, föga tidsenlig, som bankkomitén vill bibehålla för Riksbankens utelöpande banksedlar, förmildras, enligt nu gällande lagstiftning, derigenom, att de enskilda bankerna äro ålagda att med lagligen i riket gällande guldmynt invexla sina utelöpande banksedlar, och det utan att allmänheten är tvungen att i likvid emottaga dessa banksedlar. Komma nu de enskilda bankernas sedlar att affysas, så framträder ånyo det förhållande, hvarom Riksbankens historia bär så sorgligt vittnesbörd och hvarom man helst underlåter att tala.

Förrän man besluter någon förändring i banksedelutgifningsrätten, måste derföre, till eganderättens betryggande, beslutas, att riksbankssedlarne *icke* vidare må tillerkännas hvarken vilkorlig eller ovilkorlig *tvångskurs*, utan bör en hvar, som eger till betalning förfallen fordran, vara

berättigad att erhålla likvid uti *lagligen i riket gällande guldmynt*. Endast på sådan grundval kan ett för eganderätten betryggande *enbankssystem* upprättas, äfven om detsamma aldrig förmår att bereda allmänna rörelsen så stora lättnader i likvider och en så jemn fördelning öfver hela landet af de penningkapital, som skola fruktbargöras, som flera hvar för sig sjelfständiga sedelutgifvande banker göra.

De enskilda bankernas verksamhet har vunnit erkännande till och med af bankkomitén, ehuru med den reservation, att detta icke må anses såsom bankstyrelsernas förtjenst. Då komitén icke uppgifver hvilkens förtjenst det kan vara, att de enskilda bankerna punktligt fullgjort sina likvider och gagnat näringslifvet i landet, så torde den frågan få hänskjutas till framtidens mera opartiska bedömande. Direktionen tillåter sig endast i underdånighet fästa uppmärksamheten på det obestriddiga förhållandet, att, under de första tjugosex åren af de enskilda bankernas tillvaro, dessa voro blott *lånekontor*, hufvudsakligen modellerade efter Riksbankens då varande verksamhet. Men för tjugosju år sedan började de enskilda bankerna samverka och derigenom betjena allmänna rörelsen medelst lättnader i likviderna på ett sätt, som numera torde lemna föga öfrigt att önska, och som är bättre och billigare än i något annat land. Sanningen att säga har Riksbanken, så väl som aktiebankerna och kreditaktiebolagen, följt det af de enskilda bankerna gifna förordömet, och alla bankinrättningar täfla numera att betjena den allmänna rörelsen. Detta förhållande är icke ovigtigt, utan förtjenar tagas i allvarligt betraktande, innan man beslutar sig för att afskaffa de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt, ty när detta steg en gång vidtagits, så komma bankverksamhetens lättnader endast de folkrikare städerna till del.

Aktiebankerna hafva tillkommit temligen oregelbundet, den första för knappt 20 år sedan. De äro sjutton till antalet, och svårt är att spåra någon genomgående tanke, hvarpå dessa institutioner grundats, med undantag af »den begränsade ansvarigheten för aktieegare» och den negativa egenskapen att icke utgifva egna banksedlar. Häruti torde få sökas anledningen, hvarföre de vunnit bankkomiténs beundran i så hög grad, att komitén, som funnit många fel med de enskilda bankerna, icke anfört någon ting om behovet att införa något *system* ibland aktiebankerna. Direktionen anser likväl att, enär lagen om aktiebolag den 6 Oktober 1848 icke afsett bankaktiebolag, en lag ofördröjligen borde utfärdas för detta slags bankaktiebolag, och det så mycket hellre, som man derigenom hade möjliggjort för de enskilda bankerna att öfvergå till aktiebanker, hvilket nu ej gerna kan ifrågasättas, då den största ovisshet råder, om hvad som derutinnan kan vara tillåtet eller förbjudet.

Det af komitén affattade förslag till »Lag för bankbolag» uppgifves väl lämpa sig för bankbolag af alla slag, men torde vid närmare påseende befinnas bristfälligt och olämpligt för hvarje slags bankbolag. Då man, i likhet med komitén, vill afskaffa de enskilda bankerna, borde man icke belasta en ny banklagstiftning jemväl med bestämmelser, som afse utdömda institutioner. Anses för den tid, de enskilda bankerna möjligen till afveckling kan hafva öfrig, förändringar i bestämmelserna angående dem böra vidtagas, så kunna sådana förändringar mycket väl införas i Kongl. Förordningen den 12 Juni 1874 angående enskilda banker.

Bestämmelsen, att »sätta pant i taka händer för de enskilda bankernas utelöpande banksedlar», anser Direktionen icke kunna verkställas utan en omsättning af de enskilda bankernas förutvarande förbindelser, hvilka eljest

skulle få sämre rätt och större risk än de egde vid utfärdandet. Genom en dylik pantsättning skulle förtroendet till depositionsrörelsen hos de enskilda bankerna säkerligen komma att rubbas; och om någon fordringsägare hos bank skulle erhålla separat säkerhet för sin fordran, så borde en sådan fördel komma innehafvare af depositionsbevis *på uppsägning* till del långt framför innehafvare af en banksedel betalbar vid anfordran.

Bankkomiténs förslag, att aflösa tiokronesedlarne medelst ett tioårigt två-procentlån om tjugofem millioner kronor, att återbetalas med en tiondedel hvarje år, komme säkert att medföra större rubbning i allmänna rörelsen än om tiokronesedlarne skulle årligen indragas med en tiondedel af utelöpande beloppet. Då emellertid en sådan förändring medför en försämring af ställningen i landet och endast en förmån för Riksbanken, så torde åtgärden ovillkorligen böra föregås af *tvångskursens afskaffande* för Riksbankens sedlar. Bankkomitén målar i bjerta färger de svårigheter, som skulle uppkomma af ett plötsligt indragande af de enskilda bankernas tiokronesedlar, och icke desto mindre har komitén i sitt förslag till banklag intagit samma olycksdiga bestämmelse, som möjliggör ett plötsligt indragande af de enskilda bankernas tiokronesedlar.

Bankkomiténs förslag, att begränsa den solidariska ansvarigheten för lottegarare i de enskilda bankerna och att utsträcka den begränsade ansvarigheten för aktieegare i aktiebankerna, anser Direktionen det ena som det andra lika olämpligt. Om man nu skulle finna anledning för handen att begränsa lottegarares ansvarighet, så torde det icke komma i fråga hvarken att sedermera benämna dem »solidariska» eller att bestämma den oskrifna ansvarigheten till så obetydliga belopp, som bankkomitén föreslagit. Hvad lottegarare i de solidariska enskilda bankerna

företrädesvis önska, det är att icke kännas skyldiga att gälda annat än den uppkomna bristen, i händelse en bank förolyckas, men hellre än att komma under bankkomiténs lagförslag, angående enskild banks och sparbanks konkurs, vilja de i händelse af olycka säkerligen underkasta sig den allmänna konkurslagen.

Bankkomitén föreslår en genomgripande förändring i banksedelutgifningsrätten, genom densammans bestämmande för samtliga enskilda banker till femtio millioner kronor, hvilket belopp skall af Konungen, utan angifvande af några grunder, fördelas.

Härvid tillåter sig Direktionen i underdånighet erinra, hurusom banksedelutgifningsrätten, enligt nu gällande lag för de enskilda bankerna, får för hvarje bank motsvara:

- a) grundfondshypoteket;
- b) vid hufvudkontoret befintligt guld, myntadt eller omyntadt;
- c) portföljen, dock högst till ett belopp motsvarande fyratio procent af bankens grundfond;
- d) reservfondshypotek der sådant finnes.

(Som emellertid endast sju enskilda banker till det ringa beloppet af niohundra femtioett tusen kronor utgifva banksedlar på grund af reservfondshypotek, så torde denna bestämmelse kunna lemnas ur räkningen då principer afhandlas.)

Komitén afser att, i stället för den del af portföljen, hvarpå banksedelutgifningsrätt nu får grundas, hela den inbetalda grundfonden må förvandlas i grundfondshypotek. Men Direktionen anser vida lämpligare att i grunderna för banksedelutgifningsrätten må *bibehållas* jemväl någon del af portföljen, som betecknar bankens verksamhet.

Beträffande nu den del af komiténs förslag att, för de enskilda bankernas återstående tillvaro, bestämma ett totalbelopp af banksedelutgifningsrätten till *femtio*

millioner kronor eller hvad som för närvarande kan anses utgöra de utelöpande banksedlarne, så visar denna framställning, att komitén icke betraktar banksedeln annorlunda än såsom »ett räntefritt tvångslån af allmänheten» och därför funnit detta lånesätt böra skarpt begränsas. *Banksedeln* är, enligt allt hvad vetenskapen gifver vid handen, *ett instrument, hvarmed penningkapital öfverflyttas från en egare till en annan.* Att ännu så många millioner kronor i banksedlar kunna finnas utelöpande vittnar om den ofantliga mångfald af behof som förefinnes att göra så beskaffade öfverflyttningar af penningkapital. Att banksedlar skenbart förblifva i hvila under längre eller kortare tid vittnar om, att i ett väl ordnadt banksystem man vill städse vara beredd på att, när tillfälligt behof uppkommer i allmänna rörelsen, kunna betjena densamma med banksedlar. Fullt riktigt uppgifver komitén, »att en bank *icke* kan hålla utelöpande en enda sedel mer än rörelsen kan använda». Detta förhållande kan styrkas genom de mångåriga statistiska uppgifter, Kongl. Finansdepartementet låtit offentliggöra. Men i uppenbar strid härmed anklagar komitén de enskilda bankernas styrelser för att, genom utlåning af sina banksedlar, hafva främjat »förbrukningsbegäret och konsumtionsförmågan». Den banks styrelse, som förmenar sig kunna öka sin utlåning medelst anlitaandet af den *obegagnade banksedelutgifningsrätten*, får snart en bitter erfarenhet af sitt missgrepp. Må vara att i äldre tider, då erfarenhet saknades, man missuppfattade banksedelns betydelse och rätta bruk, men numera torde en hvar, som tager befattning med en banks styrelse, nog samt inse, att komitén i denna del uttalar en farhåga, som är fullkomligt grundlös. Det är alldeles obestriddigt, att *allmänna rörelsen begränsar beloppet af utelöpande banksedlar*, hvaremot det icke kan vara för näringslifvet nyttigt att, på sätt komitén före-

slagit, detta slags betalningsinstrument skall göras sällsynt, för att tvinga allmänheten att mera uteslutande i liquiderna hjälpa sig med upp- och afskrifningsvexlar. Detta system vinner i allt fall med hvarje år terräng, och derigenom *minskas* behovet af banksedlar i naturlig ordning, hvaremot det icke torde befinnas lämpligt att genom lagstiftning söka framtruga äfven det önskvärda, då dermed icke är förknippad någon ökad fördel för det allmänna, men gifna olägenheter för näringslifvet.

Komiténs förslag innebär att främtaga de enskilda bankerna den *obegagnade* banksedelutgifningsrätten, men denna utgör just de många afdelningskontorens kassareserv, och komitén har benäget angifvit, att, om dessa kontor skulle nödgas ligga med *mynt* såsom kassareserv, bankerna skulle blifva tvungna »att, genom *minskad* inlåningsränta och *höjd* utlåningsränta, söka bereda sig en någorlunda tillfredsställande afkastning». Den nu medgifna elasticiteten uti de enskilda bankernas banksedelutgifningsrätt förebygger rätt ofta höjningar i utlåningsräntan. Komitén synes deremot önska, att räntefoten i i landet skall påverkas icke blott af tillgången på ledigt penningkapital utan jemväl af en konstlad brist på det rörelsemedel, som kallas banksedlar, hvilka nu på tjugosju ställen i landet kunna mot guldmynt utbytas. Komiténs hela deduktion om banksedelutgifningsrätten och dess begagnande vore fullt tillämplig, om frågan gälde *inkonvertibla banksedlar, som blifvit tillagda tvångskurs*, men då frågan här gäller de enskilda bankernas utelöpande banksedlar, för hvilka, enligt komiténs benägna uppgift, valuta ännu aldrig uteblifvit eller invexling försenats, så äro icke sådana omständigheter för handen, på hvilka en så beskaffad lagstiftning, som komitén föreslagit, kan grundas, utan att blifva tryckande för hela svenska näringslifvet, i hvars tjänst bankväsendet verkar.

Direktionen ber äfven underdånigt att få anmärka, att, när banksedelutgifningsrätten begränsas till en lägre siffra, än som kan fylla en liffigare rörelses behof, en sådan banksedelutgifning blir mera ett *privilegium* än hvad den nu är, ty ju mindre utelöpande banksedlar, desto mindre omtanke för att ständigt vara beredd på den invexling, som kan påfordras. Detta torde få anses obestriddligt.

Direktionen tillåter sig i underdånighet bifoga på officiela uppgifter stödda siffror (se bilagan), utvisande fluktuationerna i banksedelutgifningsrätten under nästlidet års tolf månader och derjemte såsom bevis på stadga i räntefoten erinra:

att den 31 December 1882 voro Riksbankens och Stockholms Enskilda Banks diskonto för tre månaders vexlar fyra och en half procent;

att den 25 Maj 1883 höjdes Stockholms Enskilda Banks diskonto till fem procent och den 2 Juli 1883 Riksbankens till samma siffra, hvilka diskontosatser ännu äro gällande.

Uti det franska banksystemet inträffa understundom stora fluktuationer i utelöpande banksedlar och, för att på olika punkter af landet kunna fylla behofvet af rörelsemedlet har *Frankrikes Bank* nittiotre afdelningskontor. *Englands Bank* har intet afdelningskontor, men förorsakar deremot landet många och häftiga fluktuationer i räntefoten. Komitén synes föredraga detta senare, men de ökade kostnader detta systems tillämpande på Sverige skulle medföra torde blifva alltför känbara för vårt näringslif. Direktionen tillåter sig betvifla, att en statsbank någonsin kan komma att här sköta bankaffärer med så stor framgång och så till allas belåtenhet, som Frankrikes Bank gjort och gör i Frankrike.

Direktionen ber att i underdånighet få bemöta komiténs föreslagna restriktiva åtgärder mot de enskilda bankernas verksamhet dermed, att den dagliga bankrörelsen icke bör ordnas, som om man lefde under en permanent kris. Allmänna omsättningen behöfver många lättnader, som omöjligan kunna lika jemnt och på ett tillfredsställande sätt fortgå under en våldsam kris. Vid sådana tillfällen beror det vida mer på erfarna bankstyrelsers kloket än på stränga reglementariska föreskrifter.

Det torde anses vara Direktionens skyldighet att åtminstone antydningssvis vidröra, hvilket inflytande bankkomiténs genomgripande förändringar, i händelse de skulle upphöjas till lagar, komme att utöfva särskildt på Stockholms Enskilda Bank. Direktionen har sökt att tänka sig in i dessa förändrade förhållanden och dervid äfven tagit i öfvervägande, i hvad mån banklotttegarnes fördel kunde komma att lida. Direktionen har härvid trott sig finna, att förlusten af banksedelutgifningsrätten komme att mycket väl ersättas af den ökade bankverksamhet, som tillskyndades hufvudstadens bankinrättningar genom förlandet af bankverksamheten i orterna, på sätt komiténs förslag afse.

Då nu Direktionen tillåtits inför Konungen afgifva ett underdånigt utlåtande i bankfrågan, så vågar Direktionen, med liflig öfvertygelse om Konungens landsfaderliga afsigter och goda vilja att betrygga den ekonomiska ställningen, i djupaste underdånighet hemställa, om en snar slutbehandling af de väckta förslagen till genomgripande förändringar i Sveriges hela bankväsende. Uppskof från år till år med besluts fattande af statsmakterna i hithörande frågor *kan* leda derhän, att sådana frågor företagas till afgörande under en inträffad politisk eller finansiell kris. Faran af en sådan olycka är så uppenbar och så stor, att Direktionen icke anser sig be-

höfva ens försöksvis teckna densamma. Hvad närings-
 lifvet i landet behöfver, det är *stadga* och *trygghet* i den
 lagenliga utöfningen af alla loffliga näringsgrenar.

Underdånigst

Stockholms Enskilda Banks Direktion:

F. WRETMAN.	J. AUG. WALLENBERG.	WILHELM BERGSTRAND.
AXEL BURÉN.	BERNDT FORSGRÉN.	LUDVIG LAMM.
G. LETTSTRÖM.	C. AXEL ODELBERG.	FING. VON SYDOW.
K. A. WALLENBERG.	A. E. WAVRINSKY.	A. O. WALLENBERG.

Rob. Benckert.

Stockholm den 7 Februari 1884.

(Bilaga.)

Tabell

utvisande ökning och minskning i Riksbankens och de Enskilda Bankernas utelöpande banksedlar under tiden från och med December 1882 till och med December 1883.

	Ökning.		Minskning.	
	Riksbanken.	Enskilda Bankerna.	Riksbanken.	Enskilda Bankerna.
Den 31 Dec. 1882	1,433,560	62,310	—	—
» 31 Jan. 1883	—	—	1,775,620	2,185,885
» 28 Febr. »	—	1,516,730	1,840,801	—
» 31 Mars »	1,210,180	4,079,195	—	—
» 30 April »	—	—	2,353,660	2,904,605
» 31 Maj »	4,515,429	—	—	2,206,750
» 30 Juni »	1,046,996	1,359,051	—	—
» 31 Juli »	—	—	5,035,697	4,593,584
» 31 Aug. »	1,009,292	1,351,530	—	—
» 29 Sept. »	2,629,860	7,859,710	—	—
» 31 Okt. »	—	—	643,689	2,013,465
» 30 Nov. »	43,971	—	—	2,796,340
» 31 Dec. »	—	118,915	518,098	—

10:o. *Norrköpings, Hallands, Sundsvalls, Borås, Södermanlands, Gotlands och Helsinglands Enskilda Banker.*

Till Konungen.

Eders Kongl. Maj:t etc. — — — — —

(lika lydande med det under N:o 2 intagna utlåtandet).

Underdånigst

För Helsinglands Enskilda Bank:	För Norrköpings Enskilda Bank:
------------------------------------	-----------------------------------

FRANS BERGLÖF.
Enl. fullmakt.

J. W. LÖNEGREN.
Enl. fullmakt.

För Södermanlands Enskilda Bank:	För Hallands Enskilda Bank:
-------------------------------------	--------------------------------

AXEL E. MÖRNER.
Enl. fullmakt.

A. W. ANGEL.

För Gotlands Enskilda Bank:	För Sundsvalls Enskilda Bank:
--------------------------------	----------------------------------

P. LARSSON.

E. BÄCKMAN. JENS BING.
Enl. fullmakt.

För Borås Enskilda Bank:

JOH. ERIKSSON.
Enl. fullmakt.

Stockholm i Februari 1884.

11:o. *Christianstads Enskilda Bank.*

Till Konungen.

Eders Kongl. Maj:t etc. — — — — —

(lika lydande med det under N:o 2 intagna utlåtandet).

Underdånigst

Christianstads Enskilda Bank

Dess Styrelse:

G. BERGENSTRÅHLE.

B. S. VON OTTER.	W. LUNDQVIST.	C. BOHMANSSON.
LAVE OLSSON.	H. QVECKFELDT.	N. SCHAGER.

Christianstad den 22 Februari 1884.

12:o. *Enskilda Banken i Venersborg.*

Till Konungen.

Då Eders Kongl. Maj:t täckts lemna de enskilda bankerna tillfälle att yttra sig öfver det förslag till förändrad organisation af bankanstalterna i riket, hvilket afgifvits af den år 1881 i nåder förordnade komité, så tillåter sig Styrelsen för Enskilda Banken i Venersborg att begagna sig af den

i nåder gifna tillåtelsen så, att den vill söka i korthet uttala sina åsikter angående förslaget hufvudsakliga del, nemligen sedelutgifningsrätten och hvad dit hör, väl vetande att utförligare och bättre motiverade erinringar mot denna del af förslaget äfvensom mot underordnade delar af det-samma af andra bankers styrelser framställas.

Få angelägenheter inom ett land torde vara mera i behof af *stadga* och *trygghet* än dess penningväsende. Att formerna för detta blifva, liksom allt annat i tid och rum, i större eller mindre mån, förr eller senare föråldrade och behöfva lämpas efter nya förhållanden, kan icke bestridas; men dessa förändringar tarfva, för att blifva rätt gagneliga, hänsyn till ej blott det teoretiskt bästa och det i andra land brukliga utan äfven och fastmer det inom egna gränser historiskt gifna, ty det är ingalunda a priori afgjort, att det som passar för främmande behof kan med fördel lämpas på våra förhållanden. Att döma af de yrkanden på förändringar, som under senare tid hos oss nästan årligen framstälts, ser det ut som om ett skäligen allmänt missnöje, riktadt hufvudsakligen mot de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt, skulle förefinnas. Ehuru detta synes oss mindre berättigadt, har det dock förorsakat en osäkerhet, som ej verkar godt och derföre önskas snarast aflöst af stadga och trygghet. Att den i nåder förordnade bankkomitén icke lyckats föreslå en tillfredsställande lösning, våga vi påstå.

Komitén vill nemligen, att Riksbanken skall ensam få rätt att utgifva sedlar och att sålunda de enskilda bankerna skola, såsom sådana, upphöra. Utom det att detta monopoliserande af sedelutgifningsrätten torde befinnas strida mot § 60 i Regeringsformen, blefve följden den, att de enskilda bankernas kontor på mindre affärsplatser komme att indragas, sedan hufvudvilkoret för deras tillvaro, sedelutgifningsrätten, borttagits, och sålunda finge dessa orter

dyrt betala den vinst, Riksbanken möjligen skulle draga af sin ökade utelöpande sedelstock. Ty äfven om mindre bankbolag skulle å dessa orter bildas, hvilket ju är tänkbart, emedan komitén satt minimum af aktiekapitalet så lågt som 100,000 kronor, så skulle de dock icke kunna betjena allmänheten i det omfång, så jemnt och så billigt, som de enskilda bankerna, hvilkas styrka ligger ej blott i deras större kapital utan ock i deras nuvarande elastiska sedelutgifningsrätt, hvilken är en kassareserv af stor betydelse. På de större affärsplatserna inuti landet skulle visserligen bankrörelse kunna med fördel drivas äfven utan sedelutgifningsrätt, men ej heller den på lika billigt och bekvämt sätt för allmänheten. Äfven om Riksbanken skulle på alla dylika platser lägga afdelningskontor, en åtgärd, som ej torde vara till dess fördel, så skulle den dock ej med sin begränsade sedelutgifningsrätt äfvensom af andra orsaker kunna fullt ersätta de enskilda bankerna.

Af dessa och andra skäl torde det få anses såsom en af bankmän inom vårt land allmänt erkänd sats,

att landets allmänna rörelse bättre tillgodoses och betjenas af flere sjelfständiga lokalbanker än af en enda centralbank, äfven om denna har afdelningskontor i orterna.

Komitén anser det ock ej tillrädligt att steget på en gång tages, utan föreslår derföre att en lämplig öfvergångsperiod bör bestämmas för sedelutgifningsrättens förläggande till riksbanken allena och att under denna period de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt må begränsas till deras grundfond och, till viss del, reservfond, och att fullgod och fullständig pant skall sättas för alla deras utelöpande sedlar.

Enskilda Banken i Venersborg har under de sist förflutna åren i medeltal begagnat endast omkring hälften af sin sedelutgifningsrätt, och högsta beloppet af dess utelöpande sedlar har ungefär motsvarat de i allmänt förvar nedsatta grundfondshypotek, hvaraf synes framgå, att *vi*

ej borde hafva skäl att yttra oss emot att pant bör vara satt för hvarje utelöpande sedel. Men då vi se denna fråga i sitt sammanhang och i stort, måste vi bestämdt uttala oss emot den föreslagna begränsningen — samtliga enskilda bankernas utelöpande sedelmassa skulle begränsas uppåt till 50 millioner — och pantsättningen. Det skulle nemligen för en bank med flere afdelningskontor blifva nödigt att söka ordna sin rörelse så, att dess utelöpande sedelstock ej kunde öfverskrida gränsen och utsätta banken för eventuel tillämpning af de föreslagna stränga bestämmelserna för sedelutgifningsrättens om ock momentana öfverskridande. Derjemte är den nu medgifna elasticiteten i den utelöpande sedelstocken af stor vigt för den allmänna rörelsen, hvilket framgår bland annat deraf att skillnaden mellan högsta och lägsta beloppet af vår banks under året utelöpande sedlar utgör 25 %. Denna elasticitet är väl egnad att förekomma starka och häftiga rubbningar; ty den allmänna rörelsen drager tidtals till sig och aflemnar åter inom kort ett, i stort sedt, betydligt belopp af rörelsemedel utöfver det vanliga. Kan detta lätt bekommas, är denna vexling af ebb och flod föga känbar, hvarom icke, kunna betydliga skador uppstå. Komitén synes föreställa sig att det beror af bankerna att hålla ute större belopp sedlar än behofvet kräfver och att affärlifvet skulle blifva sundare, om det genom lag tvingades att nöja sig med mindre rörelsemedel. Denna föreställning är dock oriktig.

Enligt vår åsigt är det alltså af stor vigt för den allmänna rörelsen, att *de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt icke inskränkes inom så trånga gränser, att den beröfvas nödig elasticitet.*

Ehuru tillräckliga skäl icke synas oss förefinnas för någon väsentlig förändring i grunderna för enskild banks sedelutgifningsrätt, har dock komitén föreslagit, att den för sedelutgifning satta pant skall utgöras af guld, statens,

Allmänna Hypoteksbankens eller hypoteksföreningars mellan jordegare på landet obligationer till minst 70 % och för resten af in-teckningar i fast egendom inom halfva taxeringsvärdet. Deremot skulle Riksbanken få utgifva sedlar, ej blott på grund af in-nelig-gande metallisk valuta och fordringar å utrikes orter, utan ock på grund af innehafvande utländska statspapper, inhemska obligationer, som noteras å utlandets börser, samt vaxelporföljen. Orsakerna till denna åtskilnad synas oss svåra att fatta, helst Riksbankens sedlar skola hafva tvångskurs, de enskilda bankernas deremot cirkulera endast på grund af allmänhetens förtroende. Särskildt svår-fattligt förefaller, att guld, som finnes vid enskild banks hufvudkontor, måste i allmänt förvar ned-sättas som pant för att sedelut-gifningsrätt skulle derpå få grundas, oakadt banken är skyldig hålla guldkassa för invexling af sina sedlar. Vidare bör för hypoteksfonden fortfarande med full trygghet kunna användas goda och lätt säljbara inhemska obligationer i allmänhet, vare sig de hafva den ofta tillfälliga och i sig föga betydande för-delen att noteras å utländsk börs eller icke, helst Eders Kongl. Maj:t har rätt att pröfva eller låta pröfva hypo-tekens beskaffenhet och bestämma den kurs, till hvilken de såsom säkerhet skola antagas, och dessutom de sedel-ut-gifvande bankerna stå under en ganska omfattande och betryggande offentlig kontroll.

Enligt komiténs förslag skulle alla aktiebanker kallas »bankbolag» och en hvars delegare endast så till vida vara solidariska, att de, ifall af behof, skulle vara pligtiga ansvara för bolagets gäld med lika mycket som för hvars och ens aktier i grundfonden insatts. De af dessa bolag, hvilkas grund-fond ej understege en million och hvilka begärde och finge sig tilldelad sedelut-gifningsrätt, skulle förvandla sin grund-fond och måhända reservfond i in-teckningar och lätt säljbara obligationer och sätta dessa valutor såsom pant endast för

en mindre del af sina förbindelser, nemligen sedlarne, *hvarförutom för dessa aktiegarne skulle vara skyldige ansvara med lika mycket, som de insatt. Sedlarne skulle alltså betryggas genom dubbel säkerhet, under det alla öfriga förbindelser skulle tryggas endast af aktieegarnes skyldighet att, om så erfordrades, inbetala ytterligare lika mycket som grundfonden. En icke sedelutgifvande bank skulle alltså erbjuda sina räkningshafvare dubbelt så stor säkerhet som en sedelutgifvande, och det är lätt att inse, hvilka följder detta missförhållande skulle medföra.*

På grund häraf anse vi det alldeles nödvändigt, att den i allmänt förvar nedsatta hypoteksfonden fortfarande kommer att utgöra säkerhet ej blott för sedlarne utan äfven för öfriga förbindelser.

Men då i så fall de utelöpande sedlarne måhända ej skulle anses fullt betryggade, så tveka vi icke att förorda *den obegränsade solidariska ansvarighetens bibehållande*, helst denna nära sammanhänger med allmänhetens uppfattning af och begrepp om de enskilda bankerna och dessa till väsentlig del hafva den att tacka för deras stora kredit och anseende. Men det vore önskligt att densamma så definierades, *att solidarisk bolagsman är i mån af sina aktier ansvarig för all bolagets gäld och skyldig tillskjuta hvad som visar sig på hans andel belöpa.*

Enär vi äro öfvertygade om att en indragning af de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar å 10 kronors valör skulle åtminstone för de mindre landsortsbankerna blifva af samma verkan som hela sedelutgifningsrättens indragning, och då vi icke kunna värja oss för den tanken att denna indragning, som nu beror af Eders Kongl. Maj:ts beslut, dock *kan* komma helt oförmodadt uppå, och häri-genom alstras osäkerhet; så anse vi det vara i hög grad önskvärdt, att, *om indragning af ofvan nämnda sedelvalör*

skulle anses nödig, dylik indragning ej måtte ske utan i samband med beviljande af ny oktroj.

Komitén föreslår sid. 22 § 67 mom. 4, att de sedlar, som bolag komme att utge på grund af den föreslagna lagen, skola tydligt skilja sig från bolagets sedlar under föregående oktrojer. Vi hafva dock icke lyckats finna något tillräckligt skäl för denna ej obetydliga utgift för bolagen.

Då det synes af N:o 2 utaf komiténs tabeller, såsom skulle en del banker hålla allt för liten kassa i förhållande till utelöpande à vista-förbindelser, så torde det ej vara öfverflödigt anmärka, att en bank vid en gifven tidpunkt, helst vid ett årsslut, kan vara mycket väl rustad, ehuru detta ej synes af dess *kassarapport*. I landsorten samlas icke eller gömmas på stor kassa, utan remitteras valutor dit, der förbindelserna inlösas. Vexlingsombudet har en bestämd räntefri kassa, afpassad efter och afsedd för sedelinvexlingen, men använder för öfrigt löpande räkning och andra kassarreserver.

Då vi måhända redan varit nog utförliga, vilja vi, såsom vi i början nämnde, förbigå öfriga punkter i komiténs förslag, hvilka synas oss anmärkningsvärda ehuru af mindre vikt, förvissade om att Eders Kongl. Maj:t skall främja och besluta endast det för landet gagneliga.

Underdånigst:

Styrelsen för Enskilda Banken i Venersborg:

L. J. WERSANDER.

G. TH. BERGMAN.

J. G. CARLBERG.

CARL RYDING.

C. J. ANDERSSON.

E. HALJ.

Venersborg den 28 Februari 1884.

13:o. *Skaraborgs Läns Enskilda Bank.*

Till Konungen.

Eders Kongl. Maj:t etc. — — — — —

(lika lydande med det under N:o 2 intagna utlåandet).

Underdånigst

För Skaraborgs Läns Enskilda Bank:

GÖSTA POSSE.

A. M. BOLINDER.	ALFRED GRENANDER.	K. UGGLA.
JOH. ANDERSON.	C. FOLLIN.	A. FORSSLUND.

14:o. *Gefleborgs Enskilda Bank.*

Till Konungen.

Eders Kongl. Maj:t etc. — — — — —

(lika lydande med det under N:o 2 intagna utlåandet).

Underdånigst

ROBERT RETTIG.

CARL J. SEHLBERG.	J. W. LÖFVANDER.
CARL RUNER.	B. G. KRONBERG.
	<i>C. F. Mellin.</i>

Gefleborgs Enskilda Bank den 23 Februari.

15:o. *Uplands Enskilda Bank.*

Till Konungen.

Eders Kongl. Maj:t etc. — — — — —
 — — — — —

(lika lydande med det under N:o 2 intagna utlåandet).

För Uplands Enskilda Bank

Dess Styrelse:

Underdånigst

J. G. BRUNNBERG.	E. W. NORDLING.	WILH. ULANDER.
G. GYLLENSVÄRD.	P. LUNDBERG.	J. NORDLING.

Upsala den 25 Februari 1884.

16:o. *Vesterbottens Enskilda Bank.*

Till Konungen.

Chefen för Kongl. Finansdepartementet har uti skrifvelse af den 31 sistlidne December på nådigste befallning infordrat Styrelsens öfver Vesterbottens Enskilda Bank yttrande öfver bankkomiténs afgifna betänkande med förslag till genomgripande förändringar i bankväsendet. Dessa förslag afse såsom yttersta mål upp-

rättandet af en enda sedelutgifvande bank, och synes komitén hafva antagit en öfvergångstid af femton à tjugo år.

Styrelsen skall i underdånighet angifva sina åsikter i de hufvudfrågor, som behandlas i bankkomiténs betänkande.

Förrän man beslutar någon förändring i banksedelutgifningsrätten, måste, till eganderättens betryggande, beslutas, att riksbankssedlarne icke vidare må tillerkännas hvarken vilkorlig eller ovilkorlig tvångskurs, utan bör en hvar, som eger till betalning förfallen fordran, vara berättigad att erhålla liqvid uti lagligen i riket gällande guldmynt. Endast på sådan grundval kan ett för eganderätten betryggande enbankssystem upprättas, äfven om det samma aldrig förmår att bereda allmänna rörelsen så stora lättnader i liqvider och en så jemn fördelning öfver hela landet af de penningkapital, som skola fruktbargöras, som flera hvar för sig sjelfständiga sedelutgifvande banker göra.

De enskilda bankernas verksamhet har vunnit erkännande till och med af bankkomitén, ehuru med en reservation, att detta icke må anses såsom bankstyrelsernas förtjenst. Då komitén icke uppgifver, hvilkens förtjenst det kan vara, att de enskilda bankerna punktligt fullgjort sina liqvider och gagnat näringslivet i landet, så torde den frågan få hänskjutas till framtidens mera opartiska bedömande. Styrelsen tillåter sig endast i underdånighet fästa uppmärksamheten på det obestridliga förhållandet, att, under de första tjugosex åren af de enskilda bankernas tillvaro, dessa voro blott lånekontor, hufvudsakligen modellerade efter Riksbankens då varande verksamhet. Men för tjugosju år sedan började de enskilda bankerna samverka och derigenom betjena allmänna rörelsen medelst lättnader i liqviderna på ett sätt, som numera torde lemna föga öfrigt att önska och som är bättre och billigare än i något annat land. Sanningen att säga har Riksbanken, såväl

som aktiebankerna och kreditaktiebolagen, följt det af de enskilda bankerna gifna föredömet, och alla bankinrättningar täfla numera att betjena den allmänna rörelsen. Detta förhållande är icke oviktigt, utan förtjenar tagas i allvarligt betraktande, innan man beslutar sig för att afskaffa de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt, ty när detta steg en gång vidtagits, så komma bankverksamhetens lättnader endast de folkrikare städerna till del.

Det af komitén affattade förslag till »Lag för bankbolag» uppgifves väl lämpa sig för bankbolag af alla slag, men torde vid närmare påseende befinnas bristfälligt och olämpligt för hvarje slags bankbolag. Då man, i likhet med komitén, vill afskaffa de enskilda bankerna, borde man icke belasta en ny banklagstiftning jemväl med bestämmelser, som afse utdömda institutioner. Anses för den tid, de enskilda bankerna möjligen till afveckling kan hafva öfrigt, förändringar i bestämmelserna angående dem böra vidtagas, så kunna sådana förändringar mycket väl införas i Kongl. Förordningen den 12 Juni 1874 angående enskilda banker.

Endast under förutsättning att den solidariska ansvarigheten varder begränsad för bolagsman till en gång hans andel i grundfonden synes Styrelsen, att panter för sedlar, hvilka af bankbolaget utgifvas, böra sättas i taka händer.

Bankkomiténs förslag, att aflösa tiokronesedlarne medelst ett tioårigt tvåprocentslån om tjugofem millioner kronor, att återbetalas med en tiondedel hvarje år, komme säkert att medföra större rubbning i allmänna rörelsen än om tiokronesedlarne skulle årligen indragas med en tiondedel af utelöpande beloppet. Då emellertid en sådan förändring medför en försämring af ställningen i landet och endast en förmån för Riksbanken, så torde åtgärden ovilkorligen böra föregås af tvångskursens afskaffande för Riksbankens

sedlar. Bankkomitén målar i hjerta färger de svårigheter, som skulle uppkomma af ett plötsligt indragande af de enskilda bankernas tiokronesedlar, och icke desto mindre har komitén i sitt förslag till banklag intagit samma olycksdigra bestämmelse, som möjliggör ett plötsligt indragande af de enskilda bankernas tiokronesedlar.

Bankkomitén föreslår en genomgripande förändring i banksedelutgifningsrätten, genom densammas bestämmande för samtliga enskilda banker till femtio millioner kronor, hvilket belopp skall af Konungen, utan angifvande af några grunder, fördelas.

Härvid tillåter sig Styrelsen i underdånighet erinra, hurusom banksedelutgifningsrätten, enligt nu gällande lag för de enskilda bankerna, får för hvarje bank motsvara:

- a) grundfondshypoteket;
- b) vid hufvudkontoret befintligt guld, myntadt eller omyntadt;
- c) portföljen, dock högst till ett belopp motsvarande fyrtio procent af bankens grundfond;
- d) reservfondshypotek der sådant finnes.

Komitén afser att, i stället för den del af portföljen, hvarpå banksedelutgifningsrätt nu får grundas, hela den inbetalda grundfonden må förvandlas i grundfondshypotek. Men Styrelsen anser vida lämpligare att i grunderna för banksedelutgifningsrätten må bibehållas jemväl någon del af portföljen, som betecknar bankens verksamhet.

Beträffande nu den del af komiténs förslag att, för de enskilda bankernas återstående tillvaro, bestämma ett totalbelopp af banksedelutgifningsrätten till femtio millioner kronor eller hvad som för närvarande kan anses utgöra de utelöpande banksedlarne, så visar denna framställning, att komitén icke betraktar banksedeln annorlunda än såsom »ett räntefritt tvångslån af allmänheten» och därför funnit detta lånesätt böra skarpt begränsas. Banksedeln är, en-

ligt allt hvad vetenskapen gifver vid handen, ett instrument, hvarmed penningkapital öfverflyttas från en egare till en annan. Att ännu så många millioner kronor i banksedlar kunna finnas utelöpande vittnar om den ofantliga mångfald af behof som förefinnes att göra så beskafade öfverflyttningar af penningkapital. Att banksedlar skenbart förblifva i hvila under längre eller kortare tid vittnar om, att i ett väl ordnad system man vill städse vara beredd på att, när tillfälligt behof uppkommer i allmänna rörelsen, kunna betjena densamma med banksedlar. Fullt riktigt uppgifver komitén, »att en bank icke kan hålla utelöpande en enda sedel mer än rörelsen kan använda». Detta förhållande kan styrkas genom de mångåriga statistiska uppgifter Kongl. Finansdepartementet låtit offentliggöra. Men i uppenbar strid härmed anklagar komitén de enskilda bankernas styrelser för att, genom utlåning af sina banksedlar, hafva främjat »förbrukningsbegäret och konsumtionsförmågan». Den banks styrelse, som förmenar sig kunna öka sin utlåning medelst anlita det af den obegagnade banksedelutgifningsrätten, får snart en bitter erfarenhet af sitt missgrepp. Må vara att i äldre tider, då erfarenhet saknades, man missuppfattade banksedelns betydelse och rätta bruk, men numera torde en hvar, som tager befattning med en banks styrelse, nogsamman inse, att komitén i denna del uttalar en farhåga, som är fullkomligt grundlös. Det är alldeles oestriddigt, att allmänna rörelsen begränsar beloppet af utelöpande banksedlar, hvaremot det icke kan vara för näringslivet nyttigt att, på sätt komitén föreslagit, detta slags betalningsinstrument skall göras sällsynt för att tvinga allmänheten att mera uteslutande i likviderna hjälpa sig med upp- och afskrifningsvexlar. Detta system vinner i allt fall med hvarje år terräng, och derigenom minskas behofvet af banksedlar i naturlig ordning, hvaremot det icke

torde befinnas lämpligt att genom lagstiftning söka framtruga äfven det önskvärda, då dermed icke är förknippad någon ökad fördel för det allmänna, men gifna olägenheter för näringslifvet.

Komiténs förslag innebär att frantaga de enskilda bankerna den obegagnade banksedelutgifningsrätten, men denna utgör just de många afdelningskontorens kassareserv, och komitén har benäget angifvit, att, om dessa kontor skulle nödgas ligga med mynt såsom kassareserv, bankerna skulle blifva tvungna »att, genom minskad inlåningsränta och höjd utlåningsränta, söka bereda sig en någorlunda tillfredsställande afkastning». Den nu medgifna elasticiteten uti de enskilda bankernas banksedelutgifningsrätt förebygger rätt ofta höjningar i utlåningsräntan.

Styrelsen ber äfven underdånigst att få anmärka, att, när banksedelutgifningsrätten begränsas till en lägre siffra, än som kan fylla en liffigare rörelses behof, en sådan banksedelutgifning blir mera ett privilegium än hvad den nu är, ty ju mindre utelöpande banksedlar, desto mindre omtanke för att ständigt vara beredd på den invexling, som kan påfordras.

Ju längre från svenska penningemarknadens brännpunkt, som obestriddigen är hufvudstaden, desto angelägnare är det att hafva en sjelfständig lokalbank, som genom egen sedelutgifningsrätt kan uppehålla sig och sina afdelningskontor och derigenom bereda de lättnader i liqvider, hvaraf allmänheten för närvarande är i åtnjutande och hvilka fördelar den ock nu tacksamt erkänner.

Styrelsen ber att i underdånighet få bemöta komiténs föreslagna restriktiva åtgärder mot de enskilda bankernas verksamhet dermed, att den dagliga bankrörelsen icke bör ordnas, som om man lefde under en permanent kris. Allmänna omsättningen behöfver många lättnader, som omöjliggen kunna lika jemnt och på ett tillfredsställande sätt

fortgå under en våldsam kris. Vid sådana tillfällen beror det vida mera på erfarna bankstyrelsens klokhet än på stränga reglementariska föreskrifter.

Då nu Styrelsen tillåtits inför Konungen afgifva ett underdånigt utlåtande i bankfrågan, så vågar Styrelsen, med liflig öfvertygelse om Konungens landsfaderliga afsigter och goda vilja att betrygga den ekonomiska ställningen, i djupaste underdånighet hemställa om en snar slutbehandling af de väckta förslagen till genomgripande förändringar i Sveriges hela bankväsende, ty för näringslifvet i landet är det af högsta vigt att stadga och trygghet häruti erhållas.

Underdånigst

Vesterbottens Enskilda Banks Centralstyrelse:

L. A. VON HEDENBERG. Ordförande.	M. BRISMAN. Vice Ordförande.	P. W. ÖHLÉN.
C. J. ANDERSSON.	J. O. RUTHBERG.	A. WÅHLIN.

Arvid Bergdahl.

Umeå den 25 Februari 1884.

17:o. *Christinehamns Enskilda Bank.*

Till Konungen.

Eders Kongl. Maj:t etc. — — — — —

— — — — —
(lika lydande med det under N:o 2 intagna utlåntandet).

Underdånigst

Christinehamns Enskilda Bank:

CARL H. NORDENFELT. J. E. RUNDBERG. J. A. RYDBERG.
THEODOR PALM. G. LARSSON.*Ad. R. Geijer.*

Christinehamn den 26 Februari 1884.

18:o. *Kalmar Enskilda Bank.*

Till Konungen.

Eders Kongl. Maj:t etc. — — — — —

— — — — —
(lika lydande med det under N:o 2 intagna utlåntandet).

För Kalmar Enskilda Bank:

CARL HASSELQVIST.
Enligt fullmakt.

Kalmar den 28 Februari 1884.

19:o. *Bohus Läns Enskilda Bank.*

Till Konungen.

Chefen för Kongl. Finansdepartementet har uti skrifvelse af den 31 sistlidne December på nådigste befallning infortrat Styrelsens för Bohus Läns Enskilda Bank underdåniga yttrande öfver bankkomiténs afgifna betänkande med förslag till genomgripande förändringar i bankväsendet.

Utan att ingå i detaljerad granskning af alla de förslag, bankkomitéen framställt, tillåta vi oss endast att i afseende på syftet, att rubba här i orten bestående bankförhållanden, i underdånighet framställa våra åsigtter.

Om, på sätt bankkomitéen föreslagit, denna orts framtida bankrörelse skulle komma att besörjas antingen af en *aktiebank*, utan banksedelutgifningsrätt, eller af ett *afdelningskontor* från en i hufvudstaden belägen centralbank, så skulle näringslivets behof med all visshet blifva mindre väl tillgodosedda, ty en *aktiebank* utan banksedelutgifningsrätt blefve endast ett *länkontor*, som aldrig kunde ligga med tillräcklig kassa för de tre så ytterst viktiga rörelsegrenarne: beviljandet af kassa-kreditiver, upp- och afskrifningsräkning med å vista-utbetalningar och postremissvexlars infriande. Med en sådan bank följer ovedersägligen en *högre* utlåningsränta och en *lägre* inlåningsränta än den nu gällande, hvilket också bankkomitéen förutsagt.

Skulle deremot ett *afdelningskontor* från Riksbanken besörja denna orts bankrörelse, så bortföle all sjelfständighet i ett dylikt bankkontors styrelse, hvars handlingsfrihet komme att skarpt begränsas af reglementariska föreskrifter. De i en bank ofta förekommande fall, då en sjelfständig bankstyrelse kan förmedlande uppträda — äfven om så-

dana icke i någon bankens instruktion kunnat förutses — måste lemnas utan tillmötesgående af ett strängt reglementerad afdelningskontor.

Bankkommittén föreslår att grundfondshypoteket skall pantsättas såsom säkerhet för utelöpande banksedlar, men då vi aldrig här i orten försport något misstroende mot detta bytesmedel, och då vi anse att en sådan pantsättning skulle förnärma innehafvarnes af våra depositionsbevis och upp- och afskrifningshållares rätt, så hysa vi i underdånighet den förhoppning att hädanefters såsom hittills alla denna banks fordringsägare må varda bibehållna vid *lika rätt* på grund af mot banken egande fordringsanspråk.

Bankkommittén föreslår vidare, att den *obegagnade* banksedelutgifningsrätten skall beröfvas de enskilda bankerna för att i allmänna rörelsen bereda rum för större belopp riksbankssedlar. En sådan åtgärd, om den för öfrigt anses nödig och nyttig, har till säker påföljd indragning af de flesta enskilda bankers afdelningskontor, hvarföre åtgärden synes oss böra föregås af att Riksbanken utlägger ett ganska stort antal afdelningskontor i landsorten, innan någon rubbning af de enskilda bankernas gagnande verksamhet företages. Den obegagnade banksedelutgifningsrätten, som väl för denna bank icke uppgår till något så särdeles stort belopp, är kanske här i orten, med dess från rikets öfriga provinser så skiljaktiga näringslif, mer än vanligt af nöden i anseende till ofta förekommande, tillfälligtvis ökade behof af bytesmedel för ortens näringsgrenar.

De drakoniska bestämmelser bankkommittén föreslagit för ett eventuellt och ofrivilligt *öfverträdande* af banksedelutgifningsrättens begagnande torde få anses vittna derom, att bankkommittén icke med det lugn och den oveld, som höfves dem, som i nåder fått det maktpåliggande uppdraget att gifva förslag till nya författningar, handlagt

denna fråga. Vi kunna icke annat än i underdånighet förklara det vi icke i det framfarna bemärkt någon företeelse som berättigat till det antagandet, att någon af de respektiva styrelserna för de enskilda bankerna skulle hafva öfverträdt de nu gällande bestämmelserna i detta hänseende. Skärpta straff pläga aldrig tillämpas eller ifrågasättas förr, än mildare föreskrifter visat sig vara otillräckliga.

Till sist och då vi nu i nåder tillåtits inför Eders Kongl. Maj:ts afgifva underdånigt utlåtande i bankfrågan, vågar Styrelsen för Bohus Läns Enskilda Bank, med liffigaste öfvertygelse om Eders Kongl. Maj:ts afsigter och nådiga vilja att betrygga den ekonomiska ställningen inom landet, i djupaste underdånighet hemställa om en snar slutbehandling af de sväfvande frågorna rörande lagstiftningen för de enskilda bankerna. Uppskof med beslutsfattande af statsmakterna kan leda derhän, att dessa frågor förekomma till afgörande under en icke fullt lugn och lidelsefri tidpunkt. Faran af en sådan olycka är lika stor som påtaglig. Hvad näringslifvet i landet behöfver, det är stadga och trygghet i den lagenliga utöfningen af alla lofliga näringsgrenar.

Underdånigst

Bohus Läns Enskilda Banks Centralstyrelse:

O. E. SANDEGREN. HERMAN ZETTERBERG. P. E. BERGIUS.
Ordförande. v. Ordförande.

ERIC PETTERSON. P. MALMBERG.

Uddevalla den 25 Februari 1884.

20:o. *Hernösands Enskilda Bank.*

Till Konungen.

Eders Kongl. Majt etc. — — — — —

(lika lydande med det under N:o 2 intagna utlåtande).

Underdånigst

Å Styrelsens för Hernösands Enskilda Bank vägnar:

H. ARNELL

v. Ordförande.

F. Ossbahr
verkst. Direktör.

Hernösand den 25 Februari 1884.

21:o. *Oscarshamns Enskilda Bank.*

Till Konungen.

Eders Kongl. Maj:t etc. — — — — —

(lika lydande med det under N:o 2 intagna utlåtande).

Underdånigst

För Oscarshamns Enskilda Bank:

RICHARD PALM.

OSCAR WEJDLING.

A. LUNDGREN.

C. A. SCHRÖDER.

P. Deurell.

Oscarshamn den 28 Februari 1884.

C. Styrelserna för Aktiebanker.

1:o. *Skandinaviska Kredit-Aktiebolaget.*

Till Konungen.

Uti remiss af den 31 nästlidne December har Eders Maj:t förmått sig vilja sätta Skandinaviska Kredit-Aktiebolagets styrelse i tillfälle att yttra sig öfver det nästlidna år af en för ändamålet nedsatt komité afgifna underdåniga förslag till förändrad organisation af bankanstalterna i riket; och får bemälda styrelse, med anledning deraf, för sin del i underdånighet anföra följande.

Enligt Styrelsens åsigt har bankkomitén dels uti den dess betänkande bifogade historiska öfversigten, dels uti de allmänna grunderna till dess afgifna förslag, så utförligt och grundligt behandlat frågan om företrädet emellan olika förekommande banksystem, å ena sidan all sedelutgifnings samlande hos en enda stark centralbank, å den andra dess öfverlemnande åt ett större eller mindre antal smärre banker, spridda öfver olika delar af landet, att för utredandet af denna fråga, äfvensom rörande olägenheterna af en för vidt utsträckt sedelutgifning, något synnerligt icke synes vara att tillägga. Men äfven med full öfvertygelse om riktigheten och gagneligheten af den organisation komitén uppställt såsom framtidsmål, är man pliktig att omsorgsfullt taga hänsyn till de i verkligheten redan

befintliga förhållandena och vid öfvergången till nya söka undvika våldsamma brytningar, inom det ekonomiska området i allmänhet icke tillrädliga. Frågans hufvudpunkt för det närvarande och såsom öfvergång till en framtida önskelig lösning ligger då uti det lagförslag, som, betecknad med Lit. A N:o 1, anvisar den väg, som är att beträda för det uppställda målets slutliga nående. Styrelsen tillåter sig således inskränka sitt underdåniga yttrande till detta enda lagförslag, helst Styrelsen är öfvertygad, dels att en temligen rundlig tid kommer att förflyta, innan den framlagda nya organisationen kan slutligen fullständigt genomföras, dels att under denna tidrymd tillstötande omständigheter, kanske också vexlande åsigtter, antagligen skola komma att verka till en eller annan ändring i organisationens särskilda delar, äfven om dess hufvudtanke vidhålles orubbad.

Hvad nu det förenämnda lagförslaget beträffar, så tillåter sig styrelsen förbigå de mera formela bestämmelserna rörande antalet lottegarer, grundfondens storlek, med mera, äfvensom hvad till förvaltning, revision, bolagsstämma och dylikt hörer, hvilket allt i hufvudsaken icke företer någon skiljaktighet från hvad som hittills varit för bankanstalter i allmänhet stadgadt, vare sig genom gällande författningar för enskilda banker, eller de för dem eller för andra kreditanstalter utfärdade bolagsordningar. De hufvudpunkter, till hvilka Styrelsen sålunda anser sig kunna inskränka sitt underdåniga yttrande, äro de som tillkommit såsom förberedelse till det uppställda nya systemet. Dessa punkter innefattas uti bestämmelsen att för de enskilda bankerna sedelutgifningsrätten skall inskränkas inom ett belopp, sammanlagdt, af 50 millioner kronor (§ 3); att den för dessa bankers lottegarer hittills gällande obegränsade personliga ansvarigheten för bankens samtliga gäld skall inskränkas inom viss gräns (§ 7); att dylik begränsad ansvarig-

het skall utsträckas äfven till bankbolag utan sedelutgifningsrätt, hvilkas aktieegare hittills ej varit sådan underkastade (ibid.); slutligen, att de grundfondshypotek, emot hvilka sedlar utgifvas, skola nedsättas i allmänt förvar och utgöra säkerhet och pant för dessa sedlar, utan att få till gäldande af bankens öfriga förbindelser anlitas (§ 27).

Den första af dessa fyra punkter innebär en fråga som städse varit och ännu är till en viss grad omtvistad. De flesta insigtsfulla finansmän, utom som inom landet, hafva dock hufvudsakligen varit ense derom, att för den enskilda sedelutgifningen i det hela en maximigräns bör finnas, huru mycken frihet man än i öfrigt är benägen att lemna banker, att utan hinder af besvärande reglementen eller inskränkande föreskrifter ordna sin affärsrörelse såsom sakförhållandena påkalla. Då det hittills berott på Kongl. Maj:t att bevilja oktroj åt banker, skulle, om sedelutgifning varit medgifven endast emot grundfondshypotek, en sådan begränsning af sedelstocken på sätt och vis varit vunen, om än icke uttryckt i en fullt bestämd siffra. Genom den medgifna utgifningen af sedlar äfven mot inneliggande kassa, först af Riksbankens sedlar, sedermera af guld, kunna väl temligen betydande omvexlingar i sedelbeloppet uppstå; men då i de flesta fall en sådan tillökning i de enskilda bankernas kassor vill säga detsamma som en motsvarande minskning i Riksbankens bland allmänheten kringlöpande sedlar, vare sig att de hopsamlade riksbankssedlarne skrinlagts hos de enskilda bankerna eller att emot dem guld uttagits utur Riksbanken för att hos de enskilda bankerna förvaras, så torde detta medgifvande icke synnerligen inverkat på det sammanlagda beloppet af Riksbankens och de enskilda bankernas utelöpande sedlar. Men derutöfver var till och med 1874 sedelutgifning medgifven på ännu en grundval, nemligen på kreditivsäkerheter, när dessa voro af sådan beskaffenhet som för grund-

fondssäkerheter var stadgadt, visserligen endast i den mån dessa kreditiv anlätades och med inskränkning för hvarje bank till halfva beloppet af dess grundfond. Det är öfverflödigt att nu ingå i någon granskning af de orsaker, hvilka föranledde medgifvandet af en så betydligt ökad sedelutgifning. Kanske var den påkallad af de svårigheter som vållades genom jemförelsevis mot nu långsam postgång och annan samfärdsel under de årtionden, då sedelbankernas egentliga uppväxt egde rum, äfvensom af den vid deras första bildande naturligtvis föga utbredda vanan vid hållande af folieräkning eller vid penningars insättning på deposition med uppsägningstid. Måhända ville man också genom denna medgifna förmån bringa bankerna till att söka för de beviljade kassakreditiven förskaffa sig bättre och verkligare säkerhet än den som ligger uti en blott borgen, ej sällan tillkommen genom namnbyte emellan kreditivtagaren och hans löftesmän. Dessa skäl må för sin tid hafva gällt hvad de kunnat, om än äfven då allvarsamma inkast emot nämnda medgifvande gjordes. De i detta afseende förr gällande bestämmelser utbyttes i Kongl. Förordningen om enskilda banker af den 12 Juni 1874 mot andra, olika lydande; den genom mom. C § 26 i nämnda förordning ännu medgifna sedelutgiftningsrätten är dock så anseelig, att numera knappast något giltigt skäl torde kunna andragas för dess oförändrade bibehållande.

Vid bestämmandet af en maximigräns för den enskilda sedelutgifningen kan naturligtvis betydande meningskiljaktighet uppstå rörande den lämpliga siffran därför, hvilken endast på erfarenhetens väg kan utrönas och gerna blifver behäftad med en viss godtycklighet. De skäl bankkomitén andragit för dess sättande vid 50 millioner kronor synas emellertid väl antagliga. Den spänstighet till utvidgning af cirkulationen, hvilken under särskilda förhållanden kan erfordras och som hufvudsakligen vid gynsam

handelskonjunktur påkallas, bör riksbanken med sin förändrade organisation i ännu högre grad än hvad redan nu är fallet utan svårighet kunna tillgodose. Tillgången på utländska valutor måste då stiga, och såväl genom Riksbankens ökade inköp af sådana som genom andra sätt, hvarpå Riksbanken i sin nya ställning kraftigare än hittills blir i stånd att verka, torde landets behof af ökade omsättningsmedel i hvilket fall som helst varda fyllda.

Lottegares i sedelbank så kallade solidariska ansvarighet för bankens samtliga förbindelser har af mången ansetts såsom sjelfva hörnstenen i hela systemet. Nekas kan ej heller att den bör vara en allvarsam påminnelse om iakttagande af ordning och varsamhet vid bankrörelses bedrivande. Att döma af våra enskilda bankers hittills varande förvaltning, hvilken i det stora hela väl kan lofordas, kan man nog känna sig manad att framhålla den goda verkan stadgandet om sådan ansvarighet medfört. Till denna verkan torde dock äfven andra orsaker få antagas hafva ganska väsentligt bidragit, framförallt det bestämda förbudet för banker att inlåta sig i fastighets- eller varuspekulationer. Dels a priori, utan rättsgrund, dels ock i följd af i utlandet timade tilldragelser, torde dock berättigad tvekan kunna uppstå om nödvändigheten, till och med om lämpligheten af detta stadgande. Det förefaller till exempel nog strängt, att icke säga mera, att en person, som mot sin vilja, till exempel genom arf, blifvit egare af en banklott, helt oförmödat kan finna sig betungad med en ansvarighet, den han frivilligt aldrig skulle åtagit sig, och hvilken sträcker sig till hela hans öfriga egendom. Hans försök att genom banklottens försäljning befria sig från det iråkade ansvaret kunna stranda emot öfrige lottegares nekande att godkänna dess öfverlåtelse på annan man; den enda utvägen att blifva bördan qvitt vore således att göra sig urarfva, hvar till tiden måhända blifvit försuten under nyssnämnda för-

sök. Banklottens motvillige egare måste således kvarstå till utgången af bankens oktroj, under mellantiden, i händelse af bankens obestånd, ansvarig äfven med hela sin förut egande förmögenhet. Hvilka synnerligen förstörande verkningar den obegränsade ansvarigheten kan åstadkomma, derpå visar den välbekanta, 1878 timade katastrofen med City of Glasgow Bank ett sorgligt exempel. Men äfven utur soliditetens synpunkt hafva af berömda författare i bankväsendet emot denna ansvarighet inkast blifvit gjorda, till exempel af Gilbert i hans kända arbete om banker och deras rörelse. Enligt flera sammanstående vittnesbörd synes det också som om den i England sedermera vidtagna begränsningen af berörda ansvarighet, långt ifrån att skada bankernas anseende och kredit, snarare gagnat desamma. Derigenom har nemligen för dem vunnits många nya och vederhäftiga lottegarer, hvilkas kända förmögenhet, insigter och karakter lemna en god borgen för redbar och klok förvaltning, på samma gång de tillfört bankerna talrika goda kunder.

Genom vår hittills varande banklagstiftning går det ledande drag, att sedelutgifningen utgör den hufvudsakliga delen af en banks verksamhet, den egentliga inlåningen en underordnad. Oriktigheten af detta åskådningssätt har varit framhållen vid flera tillfällen, framför allt af framlidne professor J. M. Agardh i hans 1865 utgifna arbete om Bankväsendet och Penningeteorien samt i andra skrifter. Tidens gång har också uti denna äldre åsigt framkallat betydlig ändring. Inlåningen i dess olika former upptager nu inom bankväsendet ett vida mera framstående rum än på den tid Agardhs nämnda arbete utkom, att icke tala om de första årtiondena af de enskilda bankernas tillvaro. Redan genom bestämningen, i förslaget § 3, om ett maximum för sedelutgifningen på det hela är också den nyare åsigten antydd; genom föreskriften i § 27 om grundfonds-

hypotekens nedsättande såsom pant endast för sedlarne har man fortskridit ett långt stycke på den väg denna åsigt utvisar. Den förut befintliga väsentliga skilnaden — åtminstone enligt den allmänt vedertagna åsigten — emellan sedelbank och icke sedelbank är genom detta stadgande, om det vinner godkännande, i betydlig mån utjemnad. Sedelbankens handhafvande har derefter sin tyngdpunkt, icke i sedelutgifningen, utan i den öfriga förvaltningen, alldeles såsom de nu varande aktiebankerna. Då likväl bankkomitén för de förstnämnda anstalterna bibehållit en viss begränsad skyldighet för lottegarare att i händelse af banks obestånd göra de tillskott som för slutlig utredning må erfordras, är det följdriktigt att utsträcka samma förpligtelse äfven till delegarne i de aktiebanker, hvilka framdeles komma att bildas. Måhända skall denna ansvarighet åt de banker och kreditbolag, hvilka uppstå under den föreslagna lagens bestämmelser, bereda större förtroende än som blifver de redan förut befintliga tillmätt. De flesta af dessa ega dock förmånen af en redan stadgad ställning och betydliga samlade reservmedel.

Beträffande slutligen det nya stagandet i § 27 angående grundfondshypotekens allmänna förvar såsom pant för sedlarne, samt deraf följande öfriga stadganden, kan styrelsen icke annat än till alla delar godkänna det framställda förslaget. Så länge sedlar finge utgifvas äfven mot kassa samt mot kreditivsäkerheter af visst slag eller, enligt 1874 års förordning, mot fordringar i allmänhet, kunde något dylikt stadgande ej göras, huru önskligt sådant än må hafva varit; ett särskiljande emellan de mot de olika säkerheter utgifna sedlarne var naturligtvis omöjligt. Mera än kanske någon annan punkt i det aflåtna förslaget skall nog stadgandet härom bidraga att befästa den tillit till de enskilda bankernas sedlar, hvilken de hittills åtnjutit, och derjemte medverka till en efter tidsförhållandena lämpad fortgående utveckling af bankrörelsen.

Det under Lit. A N:o 4 framlagda förslaget till särskilda lagbestämmelser, vid sidan af konkurslagens, för bankbolags och sparkbanks konkurs är af nästan rent juridisk beskaffenhet; Styrelsen anser yttrande derom från dess sida så mycket mindre erfordras, som det i alla händelser kommer under ompröfning af offentlig myndighet med vida större insigt i dit hörande ämnen än hvad som hos Styrelsen är att finna.

Underdånigst

på Skandinaviska Kredit-Aktiebolaget Styrelses vägnar:

OSCAR EKMAN.

C. SKOGMAN. HENRIK DAVIDSON.

Stockholm den 29 Februari 1884.

2:o *Aktiebolaget Göteborgs Köpmansbank.*

Till Konungen.

Då Eders Kongl. Maj:t behagat lemna Styrelsen för Aktiebolaget Göteborgs Köpmansbank tillfälle att öfver Kongl. bankkomiténs den 14 sistlidne December afgifna förslag till förändrad organisation af bankanstalterna till Eders Kongl. Maj:t inkomma med underdånigt yttrande, får Styrelsen härmed, inom föreskrifven tid, i afseende på berörda förslag, så vidt de angå sådan rörelse, som af den utaf Styrelsen förvaltade bankanstalt bedrifves, underdånigst anföra följande.

Det under Lit. A N:o 1 i Kongl. bankkomiténs betänkande upptagna förslag till »Lag angående bankbolag»

innefattar, i fråga om de så kallade aktiebankerna, en fullständig systemförändring, i det att dessa inrättningar, på grund af beskaffenheten utaf deras verksamhet, helt och hållet skiljas från de näringsgrenar, för hvilkas utöfvande aktiebolag kunna bildas med tillämpning af Kongl. Förordningen den 6 Oktober 1848.

Hufvudgrundsatserna för det nya systemet innefattas i stadganden rörande så kallade solidariska bolagsmän jemväl i bankbolag, som ej ega sedelutgifningsrätt.

Det befinnes således, att Kongl. bankkomiténs förslag, beträffande aktiebankerna, åsyftar en inskränkning i hittills medgifven frihet och nya band, lagda å rörelsen. Styrelsen håller före, att dylika inskränkningar icke visat sig vara af behovet påkallade, och, för den händelse denna åsigt medgifves vara riktig, torde synnerligen afsevärda skäl för tillskapandet af den ifrågasatta nya ställningen för banker utan sedelutgifningsrätt icke kunna uppvisas. Styrelsen har icke heller i förevarande betänkande funnit sådana skäl vara anförda. Fördelen af skyldighet för »solidarisk» bolagsman att ansvara utöfver andel i grundfonden kommer utan tvifvel ofta att varda fullkomligt illusorisk, vid hvilket förhållande det ock må förutsättas, att allmänheten kan af stadgandet om sådan skyldighet vilseledas. Skulle åter den nya lagen leda till ett aftynande af den rörelse, som i aktiebankerna fått ett uttryck, torde näringslivet dermed varda illa betjenadt.

Kongl. bankkomitén har i betänkandet förklarat sig anse, att det af komitén utarbetade förslag till lag angående bankbolag (Lit. A N:o 1) bör komma att träda i kraft omedelbart efter det den längst fortlöpande af de enskilda bankernas nuvarande oktrojer tilländagått. Måste detta uttalande uppfattas så, att berörda lagförslag skall tillämpas omedelbart efter det den längst fortlöpande af

de enskilda *sedelutgivande* bankernas nuvarande oktrojer gått till ända, det vill säga redan 1889, så kan Styrelsen icke finna annat än att, genom ett godkännande af denna åsigt, aktiebankerna komma att få vidkännas en betydande rubbning i sin verksamhet. I sjelfva verket synes det ej vara lätt att fatta, huru förhållandena i afseende på nämnda bankinrättningar under denna förutsättning skola, då den nya lagen träder i kraft, kunna på ett fullt tillfredsställande sätt ordnas. Eders Kongl. Maj:t har för aktiebanker i nåder meddelat oktrojer, hvilka ej utlöpa förr än efter flere eller färre tiotal af år. Skola nu alla dessa banker redan efter en jmförelsevis kort tidsrymd organiseras enligt fullkomligt nya grunder, torde förvirring och olägenheter i många afseenden ej kunna undvikas.

Blefve det deremot bestämdt, att den nya lagen skulle för aktiebankerna träda i kraft först efter det den längst fortlöpande af dessa bankers nuvarande oktrojer gått till ända, kunde i tid alla nödiga mått och steg vidtagas, äfvensom förekommas, att den ena banken finge en i någon mån gynsamare ställning i förhållande till den nya lagen än den andra.

Slutligen dristar Styrelsen i underdånighet uttala den mening, att de grunder, som blifvit följda vid utarbetandet af den, Kongl. bankkomiténs betänkande bifogade, statistiska tabellen N:o 2 B, äro sådana, att berörda tabell med nödvändighet blifvit i väsentlig mån vilseledande. Tabellen upptager hvarje aktiebanks å vista-förbindelser (postremissvexlar samt å upp- och afskrifningsräkning innestående) i förhållande till dess »kassa» vid slutet af hvart och ett af åren 1871, 1876 och 1881 och angifver att den 31 December sistnämnda år utgjorde hos Aktiebolaget Göteborgs Köpmansbank å vista-förbindelserna i förhållande till kassan ej mindre än 6,259,09 procent. Kassan upptages nämligen till 22,000 kronor och å vista-

förbindelserna till 1,377,000 kronor. Men det spörsmål, hvars besvarande i ifrågavarande fall afses, torde rätteligen böra formuleras sålunda: hvilket belopp af ögonblickligen disponibla medel var den 31 December 1881 för Köpmanbanken att tillgå i och för mötande af à vista-förbindelser å tillhoppa 1,377,000 kronor?

Till svar å denna fråga tillåter sig Styrelsen andraga, att för sagda ändamål banken nämnda dag disponerade:

Innestående hos Stockholms Handelsbank, för betäckande af Köpmansbankens postremissvexlar, som å Handelsbanken trasseras	Kr. 438,000.
Inneliggande à vista-vexlar	» 100,000.
Tillgodo å Giro i andra banker	» 525,000.
Mynt och sedlar	» 22,000.

Summa Kronor 1,085,000.

Det ifrågavarande procentförhållandet uttryckes således rätteligen icke med talet 6,259,09 utan med 126,91. Samma förhållande, enligt dylik beräkning, den 31 December 1876 får sitt uttryck i talet 205,75 i stället för såsom i tabellen upptagits 2,800.

Underdånigst

Styrelsen för Aktiebolaget Göteborgs Köpmansbank:

L. REUTERSKIÖLD.

CONRAD HAMBERG.

J. G. HAMBERG.

AXEL JONSSON.

AUG. ZETHRÆUS.

Göteborg den 27 Februari 1884.

3:o. *Aktiebolaget Jemtlands Folkbank.*

Till Konungen.

Öfver bankkomiténs underdåniga förslag till förändrad organisation af bankanstalterna, hvilket blifvit till Aktiebolaget Jemtlands Folkbank remitteradt, får bolagets Styrelse i djupaste underdånighet afgifva följande yttrande.

I anledning af § 23 i förslaget till Lag angående bankbolag vill Styrelsen fästa uppmärksamheten derpå, att enligt nu gällande, af Eders Kongl. Maj:t i nåder fastställda, bolagsordning för Aktiebolaget Jemtlands Folkbank depositionsbevis må utställas å ett belopp af femtio kronor, men enligt förslaget skulle minsta beloppet utgöra fem hundra kronor, hvilket synes vara för högt, helst i händelse samma minimum skall gälla äfven för insats på sparkasseräkning, hvarom ingenting nämnes i förslaget. Banken skulle härigenom förhindras att uppsamla allmänhetens smärre besparingar och göra dem räntebärande. Då bolagsordningen innehåller, att depositionsbevis skall vara stäldt till namngifven person och innehålla, att öfverlåtelse deraf bör till nye egarens säkerhet i banken anmälas, synes derigenom vara förebygdt, att depositionsbevis skulle kunna användas såsom banksedel.

Enligt § 43 i samma förslag skulle ingen kunna väljas till ledamot eller suppleant i bankbolags styrelse, så vida han icke innehade lotter till belopp af minst fem tusen kronor. I anledning af denna föreskrift skulle det för mindre bankbolag möta svårighet att erhålla någon styrelse eller åtminstone någon duglig styrelse. I Aktiebolaget Jemtlands Folkbank må enligt bolagsordningen

delegarerätt i bolaget af samma person åtnjutas för *högst* femtio aktier, alltså för femtusen kronor, men det är alldeles icke gifvet, att de, som innehafva detta maximum af aktier, äro genom andra egenskaper dugliga att vara styrelseledamöter.

Underdånigst

På Styrelsens för Aktiebolaget Jemtlands Folkbank vägnar:

ROBERT FRESK.
Förman.

P. OLSSON.
Vice förman.

4:o. *Aktiebolaget Stockholms Tjenstemanna-Sparkassa.*

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 31 sistlidne December har Eders Kongl. Maj:t behagat lemna Styrelsen för Aktiebolaget Stockholms Tjenstemanna-Sparkassa tillfälle att inkomma med underdånigt yttrande öfver det af bankkomitén den 14 i samma månad afgifna förslag till förändrad organisation af bankanstalterna.

Då Styrelsen nu begagnar det henne nådigst lemnade tillfälle att uttala sin åsigt rörande de föreslagna vidtomfattande förändringar i svenska bankväsendet, hvilka komitén ansett vara egnade att förbättra och förstärka detsamma, har Styrelsen trott sig böra inskränka yttrandet till några hufvudpunkter, som lifligast beröra smärre bankbolag utan sedelutgifningsrätt och deras ställning till allmänheten.

En af de för dessa bolag viktigaste förändringar i nu varande förhållanden återfinnes i komiténs förslag till lag angående bankbolag §§ 5 och 7, af innehåll, att delegarne skola vara till antalet minst tretio s. k. solidariska bolagsmän, som ansvara för bolagets samtliga förbindelser ej blott med den på en hvar af dem belöpande andel af grundfonden utan äfven med ytterligare antingen ett lika stort belopp, i händelse bolaget bildats med grundfond af minst en million kronor, eller två gånger nämnda andel i bolag, som bildats med grundfond mindre än nämnda belopp.

Af motiven till dessa stadganden (sid. 279 och följ.) finner man, att komitéen ansett goda skäl tala för inskränkning uti den nu lagbestämda obegränsade ansvarigheten för delegare i *sedelutgifvande* banker samt dervid funnit denna ansvarighet lämpligen kunna för dylika banker på nyss anförda sätt bestämmas och inskränkas.

Hvad som härvid förefaller anmärkningsvärdt är, att komitéen icke ansett behöfligt anförä något skäl, hvarför öfver hufvud den solidariska ansvarigheten bör i någon som helst form utsträckas till lottegarare i banker *utan sedelutgifningsrätt*. En öfvertygande bevisföring för behovet af en så viktig nyhet hade väl dock icke varit olämplig. Ty icke lärer väl af den omständigheten, att borttagandet af den nu varande obegränsade solidariteten för lottegarare i sedelutgifvande banker ansetts »viktigt och önskvärdt», kunna dragas annan slutsats än att densamma bör, såsom ock föreslagits, för dylika banker inskränkas, men ingalunda att denna inskränkning skall för andra institutioner, hvilka icke sökt eller erhållit förmånen att utgifva egna sedlar, vålla utsträckning i hittills gällande ansvarighet genom påläggande af den med sedelutgifningsrätten förenade och ensamt deraf föranledda tunga.

Och när komitéen vidare tillstyrker, att denna tunga skall under en ännu mera tryckande form påläggas de

smärre bankbolagen, hvilka, med grundfond mindre än en million kronor, ovilkorligen, enligt § 6, sakna sedelutgifningsrätt, samt till försvar för en så hårdhänt åtgärd icke anför bättre skäl än (sid. 290) en till tillvaron obehvisad och hos allmänheten icke heller förekommande betänklighet att »banker med en jemförelsevis obetydlig grundfond skulle kunna åt sin verksamhet gifva en vidsträcktare omfattning än som uppbyres af det egna kapitalet», synes det icke kunna förnekas, att komitén så utslutande haft sin uppmärksamhet fäst vi de sedelutgivande bankerna och den tvifvelaktiga fördelen af att med stadganden för dessa sammanjemka föreskrifter för banker utan sedelutgifningsrätt till en enda lag, att de band, som allenast i sedelutgifningsrätten hafva sitt berättigande, onödigtvis och utan giltig grund pålagts äfven icke sedelutgivande banker. Med tillämpning af komiténs skäl för den graderade ansvarigheten komme man till den slutsats, att banker med mindre grundfond än en million kronor föredrädesvis skulle vara benägna för svindlande affärer, så att t. ex. en bank med grundfond af 990,000 kronor skulle till följd af grundfondens belopp vara mera frestad att inlåta sig i farliga vidlyftigheter, än en bank med 10,000 kronor högre grundfond. Men då denna slutsats icke torde i verkligheten besannas, utan tvärt om af erfarenheten i vårt land jäfvas, måste man anse den föreslagna skärpta ansvarigheten för lottegarare i mindre bankbolag utan sedelutgifningsrätt vara tillkommen mera till skada för bolagen än till nytta för det allmänna.

Hvad särskildt Stockholms Tjenstemanna-Sparkassa beträffar, hyser Styrelsen intet tvifvel att bland dess talrika delegare flertalet icke skulle finnas villigt att ikläda sig det solidariska ansvar komitén föreslagit, icke af skäl, att de hysa fruktan att bolagets framtid skulle genom svindlande spekulationer äfventyras, — deremot talar det sta-

digt växande förtroende, hvaråt bolaget har att glädja sig — utan till följd af en helt naturlig försigtighet, som bjuder dem att icke åtaga sig större förpligtelser än de, med sina i allmänhet bestämda och ganska begränsade lönetillgångar, skulle utan svårighet kunna uppfylla.

Då Styrelsen sålunda finner den säkerhet komitén afsett att åt allmänheten förvärfva gent emot bankinrättning genom bestämmelsen om s. k. solidariska bolagsmän icke vara emot bankbolag utan sedelutgifningsrätt behöflig eller tillförlitlig samt tillika hyser den åsigt, att bestämmelsen, derest den blefve lag, skulle vålla stora svårigheter åtminstone för de smärre bankbolagen, finner sig Styrelsen böra inför Eders Kongl. Maj:t afstyrka förslaget antagande i denna del samt tillika i underdånighet framhålla att, derest någon säkerhet mot svindlerier hos de mindre bankbolagen, utöfver den, som ligger i den officiella kontrollen öfver deras verksamhet, anses erforderlig, en sådan, mindre tryckande men likväl under alla omständigheter mera pålitlig, torde stå att vinna medelst stadganden i samma riktning som det, hvilket förekommer i 18 § uti den af Eders Kongl. Maj:t den 2 Juni 1882 nådigst fastställda bolagsordning för Aktiebolaget Stockholms Tjenstemanna-Sparkassa, eller att bolagets hela inlåning endast ett visst antal gånger får öfverstiga det inbetalda aktiekapitalets och bolagets öfriga egna medels sammanlagda belopp.

Enligt § 8 af det föreliggande lagförslaget skulle de solidariska bolagsmännen kunna med sig förena kommanditlottegarare, hvilkas ansvarighet för bolagets förbindelser skulle begränsas af deras lotters fulla belopp; dock att sådana lottegarare icke finge inrymmas i bolaget för större belopp än som motsvarade hälften af den utaf de solidariska bolagsmännen tillskjutna grundfonden.

Vid första påseendet förefaller det som om detta förslag om kommanditlottegarare vore ett slags eftergift åt alla

hittills varande delegare i aktiebanker, emedan dessa delegare likväl syntes komitén icke kunna helt och hållet skjutas åt sidan vid bildandet af de efter komiténs schema upprättade bankbolag, i hvilka för öfrigt endast kapitalstyrkan skulle ega säte och stämma. Men att denna eftergift icke varit så allvarligt menad finner man redan i bestämmelsen, att kommanditdelegarnes lotter icke få motsvara mera än hälften af grundfonden, hvarigenom deras antal blifvit ytterligt inskränkt, och när dertill kommer ett stadgande i samma §, att kommanditlottegare ej må deltaga i andra beslut å bolagsstämma än val af revisorer, torde utsigterna vara ringa att vid rekonstruerandet, enligt komiténs förslag, af äldre aktiebanker kunna såsom något nämnvärdt stöd påräkna stadgandet om kommanditlottegare.

Då emellertid Styrelsen tillåtit sig afstyrka förslaget om solidariska bolagsmän och, om förslaget i denna del vid en ojäfvig och klarsynt pröfning faller, kommanditlottegaras tillvaro torde få dela samma öde, lärer Styrelsen böra inskränka yttrandet i denna del till en underdånig hemställan, huruvida icke, för den händelse att begge slagen af lottegarer anses böra i bankbolag ingå, ett något större utrymme än det af komitén föreslagna kunde och borde kommanditlottegarne i bolaget beredas.

Bankbolag utan sedelutgifningsrätt må enligt § 23 i förevarande lagförslag icke utfärda tryckta eller graverade till viss man eller order eller till innehafvaren ställda förbindelser att betalas vid anfordran, ej heller sådana förbindelser att betalas efter uppsägning eller efter viss tid å mindre belopp än femhundra kronor.

Då utaf de för förslaget anförda motiv (sid. 295) framgår, att komitén dermed afsett endast att förebygga att ett bankbolag utan sedelutgifningsrätt skulle utgifva kreditpapper af samma beskaffenhet som banksedlar, ehuru i formen derifrån afvikande, men med den nuvarande orda-

lydelsen kan åtminstone ifrågasättas, huruvida icke stadgandet, intaget i en lag och sålunda skildt från motiven för detsamma, skulle kunna användas såsom en inskränkning i den verkliga depositions- eller postremissvexelrörelsen, läser paragrafen böra så omredigeras, att någon tvekan derutinnan icke kan uppstå, för såvidt nemligen det icke skulle finnas lämpligare att helt och hållet utesluta ett stadgande, som hittills åtminstone funnits kunna utan hvarje slags olägenhet undvaras.

Såsom ett allmänt omdöme om de i 1 och 2 kapitlen föreslagna bestämmelserna för bankbolags bildande och rörelse tror sig Styrelsen kunna uttala, att dessa bestämmelser, särskildt hvad angår mindre bankbolag, utan tvifvel äro alldeles för mycket skärpta i förhållande till hvad i lagstiftningsväg ansetts behöfligt för andra bolag, som drifva handel; och att bankbolag utan rätt att utgifva egna sedlar i sjelfva verket endast drifva handel framgår af lagförslagets 21 § så lydande: »Bankbolag må ej drifva handel med annat än guld och silfver, in- och utrikes vaxlar samt räntebärande papper.»

Ett ödesdigert förslag har komitén framställt i § 43, enligt hvilken bolagsman för att kunna väljas till ledamot af styrelsen eller till suppleant för styrelseledamot skall i bankens registerbok vara antecknad såsom innehafvare af lotter till belopp af minst fem tusen kronor.

Af de för detta förslag anförda motiv (sid. 302) finner man, att komitén äfven i denna fråga endast haft afseende fästadt vid enskilda *sedelutgifvande* banker, rörande hvilka finnes stadgadt i nådiga Kungörelsen den 12 Juni 1874, § 16 mom. 2, att delegare, som väljes till styrelseledamot, skall i bankens förvar deponera minst ett lottbref, hvilket icke, så länge han i styrelsen kvarstår, får från banken utlemnas, hvilket stadgande komitén ansett lämpligen kunna utbytas emot det ofvan omförmälda.

Äfven här saknas nemligen hvarje tillstymmelse till skäl för åtgärden att utsträcka ett uteslutande för sedelutgifvande banker afsedt stadgande till andra bankbolag. Om det varit behöfligt — hvilket ej ens finnes antydt, mindre bevisadt — att styrelseledamot i bankbolag utan sedelutgifningsrätt stälde säkerhet, motsvarande den, som ålåg styrelseledamot i sedelutgifvande bank, borde tydligen hafva föreslagits, att den förre skulle i bankens förvar nedsätta minst en aktie, eller också synes, om det finnes lämpligare att stadga det styrelseledamot skulle innehafva lotter till ett visst belopp, detta belopp hafva bort ställas i något slags förhållande till bankens grundfond, så att, om styrelseledamot i en bank med 8 à 10 millioner kronors grundfond ansåges böra innehafva lotter för minst fem tusen kronor, styrelseledamot i bank med åtta hundra tusen à en million kronors grundfond borde vara innehafvare af lotter för minst fem hundra kronor o. s. v., hvilken graderade skala åtminstone kunnat i någon mån försvaras, ehuru den alltid varit behäftad med den bristen, att valbarhet till en förtroendepost ytterst blifvit beroende ej af förtroende utan af förmögenhet. Möjligen har det föresväfvat komitén, att en person, som riskerat en summa af fem tusen kronor på ett företag, också skulle med nit och omtanke tillse att hans insatta kapital, och dermed äfven de öfriges, på bästa sätt handhades, men härom förmåler komitén ingenting, antagligen emedan komitén insett svagheten af ett dylikt skäl, som genast faller för den anmärkningen, att egandet af penningar och förmåga att förvalta dem äro vidt skilda saker, likasom icke ens förmågan att sköta egna penningemedel alltid sammanfaller med dugligheten till styrelseledamot i ett bankbolag. Om så ej vore, synes konsekvensen hafva fordrat, att komitén sökt på något sätt bereda den delegare, som innehade lotter för tio tusen kronor, dubbelt så stor ga-

ranti att inväljas i bolagets styrelse som den, hvilken egde lotter för endast fem tusen kronor o. s. v. Men då, såsom antydt blifvit, erfarenheten gifver vid handen att storleken af en persons förmögenhet utgör en bisak vid bedömande af hans insigter i penningeaffärer, lärer väl denna bisak icke böra framskjutas såsom hufvudsak utan hädanefter liksom hittills den enda verkliga garantien för ett lyckligt styrelseval inom ett bankbolag liksom i hvarje annat bolag få sökas uti bolagsmännens eget välförstådda intresse att bland sig utse till styrelseledamöter och deras suppleanter dertill lämpliga personer. Om detta erkännes, måste det väl ock medgifvas, att ett bolag och den allmänhet som med bolaget kommer i beröring illa betjenas med ett lagstadgande, hvarigenom valbarheten, med penningeförmågan till utgångspunkt, inskränkes till ett fåtal lottegarer. För de större bolagen kan må hända denna inskränkning icke blifva så känbar, enär till äfventyrs der finnas många, som stå öfver det af komitén uppdragna strecket för valbarhet, men för de mindre bankbolagen, med kanske icke högre grundfond än etthundra tusen kronor, ställer sig förhållandet helt annorlunda. Hvad särskildt angår det aktiebolag Styrelsen representerar, eller Stockholms Tjenstemanna-Sparkassa, hvars styrelse enligt nådigst faststald bolagsordning består af tio ledamöter med fem suppleanter, finnas icke för det närvarande bland delegarne femton personer, som hvar för sig innehafva aktier i bolaget till belopp af minst fem tusen kronor. Och med kännedom om de personer, som, på grund af sin delegarerätt i bolaget, för närvarande med tillämpning af komiténs förslag skulle blifva sjelfskrifna styrelseledamöter, kan med visshet förutsägas, att ingen enda af dessa personer såsom bosatta utom Stockholm eller af andra orsaker skulle kunna eller vilja åtaga sig ett dylikt förtroende. Om komiténs förslag blefve lag, skulle bolaget

således tvingas att upplösa sig. På enahanda sätt skulle utan tvifvel saken gestalta sig för de flesta smärre bankbolag.

Det vore att förebrå komitén brist på sakkännedom och förutseende, om man antog, att en sådan följd af dess förslag icke varit för komitén klar, ehuru densamma ingenstädes i betänkandet blifvit antydd, vid hvilket förhållande måste antagas, att komitén, oaktadt den (sid. 289 och 290) uttryckligen medgifvit, att de smärre bankbolagens tillvaro egde berättigande, i sjelfva verket afsett att gifva dem dödsstöten.

Då emellertid otvifvelaktigt och erkänt är, att dessa bolag hafva nyttiga uppgifter att hvar i sin mån fylla, samt härtill kommer, att Eders Kongl. Maj:t i hvarje särskildt fall pröfvat de ifrågavarande bankernas behöflighet innan nådig fastställelse å deras bolagsordningar meddelats, anser Styrelsen sig böra på det lifligaste afstyrka jemväl denna del af komiténs förslag.

Underdånigst

E. KLINGENSTIERNA.

I. TÖRNEBLADH. P. H. HEDENBLAD. CONST. FALK.
G. F. SANDBERG. HENNING BIÖRKLUND. ANTON GRANLUND.
G. JUHLIN-DANNFELT. O. W. OUCHTERLONY. L. THIMGREN.

Stockholm den 22 Februari 1884.

5:o. *Aktiebolaget Arbetareringens Bank.*

Till Herr Statsrådet och Chefen för Finansdepartementet.

Styrelsen för Aktiebolaget Arbetareringens Bank, som med tacksamhet begagnar det tillfälle herr Statsrådet behagat bereda Styrelsen att yttra sig i anledning af bankkomiténs betänkande, får i afseende härå, med tillkännagifvande att Styrelsen icke ansett sig böra inlåta sig på sjelfva hufvudfrågan eller lagstiftningen rörande sedelutgifningsrätten utan allenast uttala sig angående sådana bland de i betänkandet förekommande föreskrifter, som direkte beröra arbetare- och folkbanker, härmed vördsamt framställa följande erinringar.

§ 1 innehåller i punkten 3 stadgande att oktroj å bankrörelses bedrivande lemnas på högst 20 år. Detta stadgande har synts Styrelsen böra fullständigas med föreskriften att förnyad oktroj icke må nekas, såvida icke bolaget hufvudsakligen öfverskridit sin befogenhet.

Den i §§ 5 och 6 med flere i sammanhang med dessa ställda §§ förekommande föreskrift om solidariska bolagsmän synes icke lämplig för arbetare- och folkbanker. Det karakteristiska hos dessa består ju i samverkan af en mängd personer, som hvar för sig icke hafva någon större förmögenhet, hvadan dessas ansvarighet för högre belopp än aktiekapitalet alltför ofta skulle blifva antingen af ringa värde eller å andra sidan alltför betungande.

Likaledes måste den i § 19 meddelade bestämmelse om *maximum* för grundfonden anses olämplig för arbetarebankerna. Det är för dessa af särdeles stor vikt, att deras kapital får successivt växa och att allt flera arbetare såsom delegare efter hand i dem ingå; och den olägenhet som man

afsett att hufvudsakligen förekomma genom stipulationen af ett grundfondsmaximum, synes lämpligen kunna härvid förekommas genom ett lagstadgande att bankbolag, som begagna sig af rätt till icke begränsad grundfond, ej må utsläppa nya aktier till högre pris än *al pari* med tillägg af ett belopp, motsvarande den på hvarje äldre aktie belöpande andel å den reservfond, som hunnit bildas.

Vid § 20 skulle Styrelsen vilja föreslå att, hvad arbetare- och folkbanker angår, afsättning till reservfonden bör ega rum, till dess denna vuxit till 50 procent af bolagets grundfond, hvarigenom ej mindre den solidariska ansvarigheten för andra banker i viss mån ersattes, än ock en sund *utveckling* skulle befrämjas.

Att det i § 22 punkten 2 meddelade förbud för bankbolag att såsom säkerhet för försträckning mottaga egna lottbref icke lämpar sig för arbetarebanker, har Styrelsen vid sin ansökning om fastställelse å bolagsordningen för Aktiebolaget Arbetareringens Bank ådagalagt med skäl, som vunnit herr Statsrådets gillande, och Styrelsen tror, att den bestämmelse, som i detta hänseende meddelats i nyssnämnda bolagsordning, utgör en lyckligt funnen medelväg i fråga om dylik belåning.

Ännu omöjligare att tillämpa å arbetarebanker är förslagens 43 §, som innehåller att ledamot och suppleant i styrelsen skall ega lotter i bolaget till belopp af minst 5,000 kronor, en föreskrift, som helt enkelt skulle omöjliggöra för arbetarebanker att erhålla en fulltalig styrelse; och man skulle vid betraktande af detta förslag föranledas antaga, att komitén alldeles underlåtit att taga hänsyn till arbetare- och folkbanker, om icke i motiverna sid. 289 och 290 motsatsen bestämdt angåfves. I arbetare- och folkbanker kommer i allmänhet mycket mera an på personlig redbarhet och duglighet än på förmögenhet hos ledarne,

och det torde måhända kunna ifrågasättas, om detta icke kan anses gälla äfven andra bankinrättningar.

Med afseende på föreskriften i § 48 skulle kunna anmärkas, att det vore önskligt, om en kvalificerad majoritet af t. ex. $\frac{3}{4}$ af de vid stämman närvarande delegarne erfordrades för styrelseledamots afsättning, särdeles i sådana bankbolag der ett större aktieantal icke medför en större rösträtt för innehafvaren.

Äfven mot en del andra föreskrifter skulle från Styrelsens ståndpunkt anmärkningar kunna göras, men då såväl dessa som de redan framställda *hufvudsakliga* torde hafva full giltighet endast för arbetare- och folkbanker, och det väl icke lärer ifrågakomma att företrädesvis med hänsyn till dessa vidtagna ändringar i de allmänna banklagarne, torde det tillåtas Styrelsen sammanfatta sina anmärkningar i en vördsam anhållan, att antingen nödiga undantag må göras för dessa småbanker, eller en särskild lagstiftning åstadkommas, afsedd att blifva gällande för folk- och arbetarebanker, hvilkas aktier icke lyda å högre belopp än t. ex. femtio kronor.

Å Styrelsens för Aktiebolaget Arbetareringens Bank vägnar:

N. F. JOHANSON.

Vice Ordförande.

O. H. CEDERBORG.

R. E. ECKERSTRÖM.

J. S. LAURENT.

JOHAN LEFFLER.

Stockholm den 27 Februari 1884.

I N N E H Å L L.

	Sid.
A. <i>Fullmäktige i Riksbanken</i>	3.
B. <i>Styrelserna för Enskilda sedelutgifvande Banker.</i>	
1:o. Skånes Enskilda bank	14.
2:o. Vermlands Enskilda Bank	22.
3:o. Kopparbergs Enskilda Bank	35.
4:o. Östergötlands Enskilda Bank	35.
5:o. Smålands Enskilda Bank	36.
6:o. Örebro Enskilda Bank	41.
7:o. Mälareprovinsernas Enskilda Bank	46.
8:o. Göteborgs Enskilda Bank	46.
9:o. Stockholms Enskilda Bank	54.
10:o. Norrköpings, Hallands, Sundsvalls, Borås, Södermanlands, Gotlands och Helsinglands Enskilda Banker	66.
11:o. Christianstads Enskilda Bank	67.
12:o. Enskilda banken i Venersborg	67.
13:o. Skaraborgs Läns Enskilda Bank	74.
14:o. Gefleborgs Läns Enskilda Bank	74.
15:o. Uplands Enskilda Bank	75.
16:o. Vesterbottens Enskilda Bank	75.
17:o. Christinehamns Enskilda Bank	82.
18:o. Kalmar Enskilda Bank	82.
19:o. Bohus Läns Enskilda Bank	83.
20:o. Hernösands Enskilda Bank	86.
21:o. Oscarshamns Enskilda Bank	86.
C. <i>Styrelserna för Aktiebanker.</i>	
1:o. Skandinaviska Kredit-Aktiebolaget	87.
2:o. Aktiebolaget Göteborgs Köpmansbank	94.
3:o. Aktiebolaget Jemtlands Folkbank	98.
4:o. Aktiebolaget Stockholms Tjenstemanna-Sparkassa	99.
5:o. Aktiebolaget Arbetareringens Bank	108.